

BENEDEN-DONGE

SOCIAAL-ECONOMISCHE SCHETS VAN HET RUILVERKAVELINGS-
GEBIED TUSSEN DONGEN EN 'S-GRAVENMOER

L7
45B

Verslagen
No. 45

September 1963

INHOUDSOPGAVE

Blz.

WOORD VOORAF		5
INLEIDING		7
HOOFDSTUK I	ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	8
	§ 1. De bevolking	8
	§ 2. De beroepsbevolking	9
	§ 3. Forensisme	11
HOOFDSTUK II	ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR	12
	§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van telplichtigen	12
	§ 2. Ontwikkeling van het aantal bedrijven en de bedrijfsgroottestructuur	14
	§ 3. Verkaveling	19
	§ 4. Eigendom en pacht	20
	§ 5. Bedrijfsgebouwen en utiliteitsvoorzieningen	21
HOOFDSTUK III	DE BEDRIJVEN	22
	§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik	22
	§ 2. Bouwland- en graslandgebruik	23
	§ 3. Tuinbouw	24
	§ 4. Rundveehouderij	24
	§ 5. Varkens en kippen	26
	§ 6. Mechanisatie	26
HOOFDSTUK IV	ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN	27
	§ 1. De leeftijd	27
	§ 2. Arbeidskrachten op de bedrijven	27
	§ 3. Bedrijfsopvolging	28

LIJST VAN BIJLAGEN

Blz.

1. Bevolking sinds 1910	31
2. Geboorten- en vestigingsoverschotten	32
3. Bevolking naar wijken	33
4. Enige gegevens per wijk	34
5. Mannelijke beroepsbevolking	35
6. Mannelijke beroepsbevolking naar bedrijfstak	36
7. Bedrijven met tenminste 10 man personeel	37
8. Woonforenzen	38
9. Woonforenzen: vervoermiddelen	39
10. Woonforenzen: afstand tot het werk	40
11. Werkforenzen	41
12. Aantal telplichtigen	42
13. Telplichtigen naar beroepsgroep en grootteklasse	43
14. Nevenberoepen van B- en hoofdberoepen van C telplichtigen	44
15. Telplichtigen in groep D.	45
16. De bedrijven $\geq$ 1 ha en de cultuurgrond (1910-1959)	46
17. Wijzigingen in het aantal telplichtigen sinds 1959	47
18. Telplichtigen naar beroepsgroep (1959 en 1963)	48
19. Verdwenen telplichtigen (1959-1963)	49
20. Nieuw geregistreerde telplichtigen (1959-1963)	50
21. Overdrachten in de periode 1959-1963	51
22. Omvang van het grondverkeer 1962-1963 in hectares.	52
23. Bedrijfsgruottestructuur	53
24. Verkaveling	54
25. Eigendom en pacht	55
26. Gepachte grond	56
27. Utiliteitsvoorzieningen	57
28. Grondgebruik	58
29. Ontwikkeling van het grondgebruik	59
30. Bouwlandgebruik	60
31. Grasland	61
32. Tuinbouwgewassen	62
33. Rundveestapel	63
34. Melkkoeien	64
35. Melkproduktie	65
36. Mestvarkens	66
37. Fokzeugen	67
38. Kippen	68
39. Melkmachines naar het aantal melkkoeien per bedrijf	69
40. Paarden en trekkers	70
41. De leeftijd van de bedrijfshoofden	71
42. Arbeidskrachten (1959 en 1963)	72

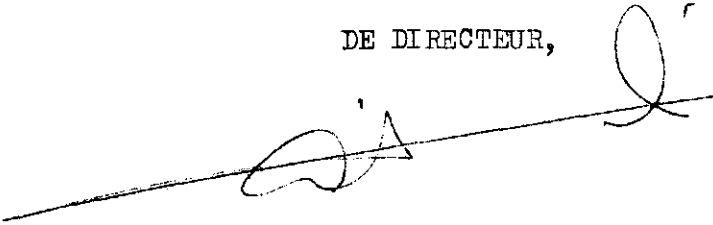
WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in maart 1963 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets te maken van het ruilverkavelingsgebied "Beneden-Donge". Deze schets is een uitwerking van en een toelichting op de bestaande statistische documentatie over het betrokken gebied. Van de in deze schets vermelde gegevens maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de voorbereidingswerkzaamheden voor de ruilverkaveling en de samenstelling van het rapport ex art.34 van de Ruilverkavelingswet.

Het blok "Beneden-Donge" is $\pm$ 4000 ha groot en is gelegen in de gemeenten Dongen, 's-Gravenmoer, Oosterhout, Raamsdonk en Tilburg.

Dit verslag is opgemaakt door de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

's-Gravenhage, september 1963

(Prof. dr. A. Kraal)

INLEIDING

De ruilverkaveling in voorbereiding "Beneden Donge" ligt in de provincie Noordbrabant ten noorden van Tilburg. Het blok, dat zijn naam ontleent aan de beek de Donge, omvat grondgebied van een vijftal gemeenten, en wel: Dongen, 's-Gravenmoer, Oosterhout, Tilburg en Raamsdonk. Het blok is derhalve gelegen in drie landbouwgebieden, nl. de Westelijke Langstraat, de Westelijke Kempen en de Meijerij. De oostgrens van het blok loopt langs de 's-Gravenmoerse Vaart en de gemeentegrens van Dongen (Moerse en Loense Dreef), de zuidgrens langs het Wilhelminakanaal, de westgrens reikt tot het dorp Oosterhout en de noordgrens wordt gevormd door de Donge. Uit deze beschrijving blijkt dat binnen het blok bijna de gehele gemeenten Dongen en 's-Gravenmoer vallen, van de gemeente Oosterhout ongeveer een kwart en tenslotte zeer kleine delen van Tilburg en Raamsdonk.

Het blok is in een drietal gebieden verdeeld. De geprojecteerde uitbreidingen voor woningbouw en industrie in Dongen en Oosterhout zijn buiten het blok gehouden en de gegevens over de landbouwbedrijven die hierin gevestigd zijn, zijn apart vermeld. De deelgebieden zijn:

- I. Dongen (inclusief het deel van de gemeente Tilburg, dat in het blok ligt)
- II. 's-Gravenmoer, (de gehele gemeente)
- III. Oosterhout (inclusief het deel van de gemeente Raamsdonk, dat in het blok ligt).

De bijgevoegde kaart geeft de begrenzing van het ruilverkavelingsblok, de deelgebieden en de exclave aan.

Deze sociaal-economische schets is geschreven aan de hand van bestaand statistisch materiaal. Voor de beschrijving van meer algemene aard is voornamelijk gebruik gemaakt van de Algemene Volkstelling 1960 van het Centraal Bureau voor de Statistiek, terwijl ook gegevens uit de Volks- en Beroepstelling 1947 en de Algemene Woningtelling 1956 ter vergelijking zijn opgenomen. Daar deze gegevens slechts per gemeente beschikbaar zijn, blijven deze algemene gegevens beperkt tot de gemeenten Dongen en 's-Gravenmoer, die, zoals reeds werd vermeld, praktisch geheel in het blok vallen.

Voor de beschouwingen over de land- en tuinbouwbedrijven in het blok zijn gegevens ontleend aan de meest recente landbouwtelling (1963), aangevuld met enkele gegevens per bedrijf, geregistreerd in 1959. Naast een beschrijving van de huidige situatie in het blok, is het hierdoor mogelijk ook een, zij het summiere, beschouwing te wijden aan de ontwikkeling sedert 1959. De documentatie heeft betrekking op alle binnen de bloksgrens wonende geregistreerden voor zover verplichte voor de landbouwtelling. Enkele nadere inlichtingen zijn verkregen dank zij de bereidwillige medewerking van enkele plaatselijke deskundigen.

HOOFDSTUK I

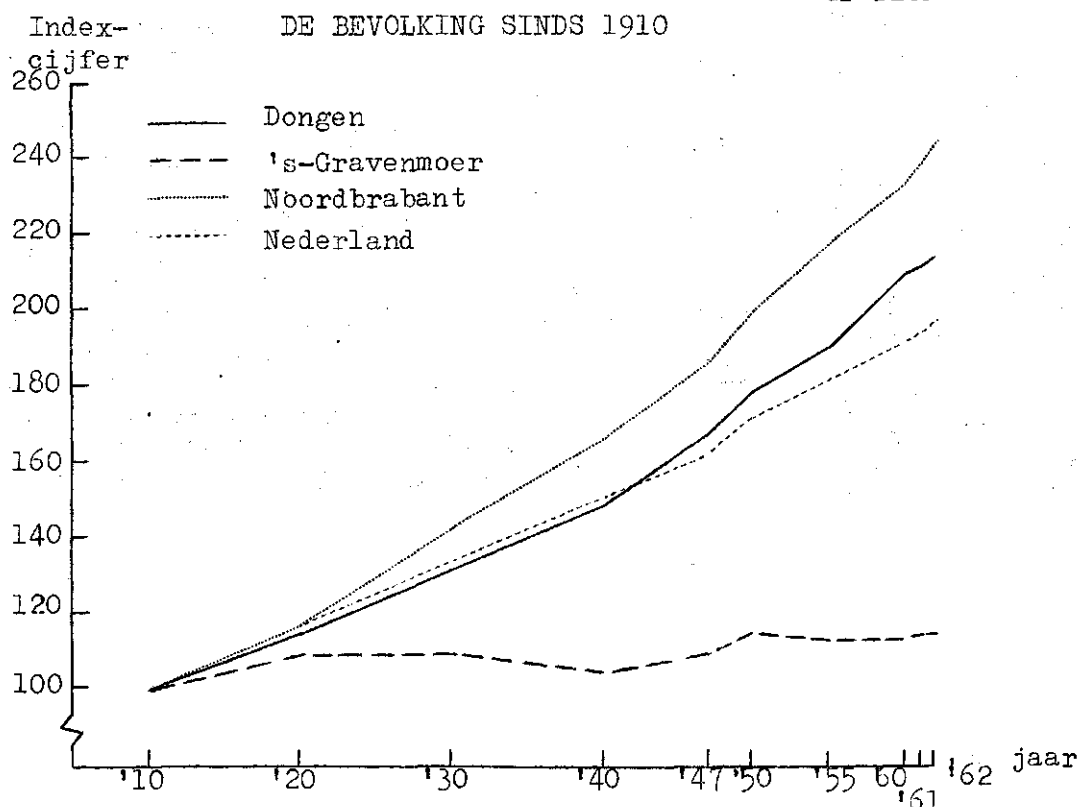
ALGEMEEN SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN

In de inleiding is reeds vermeld dat het niet mogelijk is exacte cijfers over de bevolking en de beroepsbevolking in het ruilverkavelingsblok te geven. Volstaan zal worden met de cijfers betreffende de gemeenten Dongen en 's-Gravenmoer; van de andere drie gemeenten, die delen in het blok hebben liggen, is verreweg de meerderheid van de bevolking buiten het blok woonachtig.

§ 1. De bevolking (bijlagen 1 t/m 4)

Sinds 1910 is de bevolking van Nederland bijna verdubbeld en de bevolking van de provincie, waarin het blok is gelegen, zelfs meer dan verdubbeld. De groei van de bevolking in Dongen ligt tussen de gemiddelden voor land en provincie, maar 's-Gravenmoer geeft een heel ander beeld. In deze gemeente nl. is het aantal inwoners sinds 1910 weinig toegenomen en sinds 1950 zelfs afgenomen. Dit is het gevolg van het feit dat er voortdurend meer mensen uit de gemeente vertrokken dan er kwamen wonen. Het geboortenverschot kon deze teruggang niet geheel ongedaan maken. In Dongen zijn er ook perioden geweest dat er veel meer mensen uit de gemeente wegtrrokken dan er zich vestigden, maar door het hoge geboortenverschot werd deze teruggang opgevangen. Overigens valt er over de laatste periode van vijf jaren (1955-1960) voor Dongen een vestigingsoverschot te constateren.

Grafiek 1

In het centrum van de gemeente, het dorp Dongen, is het zielen-tal sinds 1947 met ongeveer een kwart toegenomen; in wijken buiten deze concentratie ongeveer gelijk gebleven (de Laagstraat en de Dongense Vaart) of niet onbelangrijk afgenomen (Klein Dongen). 's-Gravenmoer-dorp is iets meer vooruitgegaan in bevolkingscijfer dan dan de wijk 's-Gravenmoerse Vaart.

Een groot verschil tussen de gemeenten blijkt op godsdienstig terrein te bestaan. De bevolking van Dongen is bijna geheel rooms-katholiek, alleen in de wijk Dongense Vaart werd in 1960 nog 13% andersdenkenden geteld. In 's-Gravenmoer is slechts 5% van de inwoners rooms-katholiek. Het ruilverkavelingsblok is ook in dit opzicht een grensgebied.

§ 2. De beroepsbevolking (bijlagen 4 t/m 7)

Sinds 1947 nam de bevolking van Dongen met 28% en die van 's-Gravenmoer met 4% toe; de mannelijke beroepsbevolking echter nam in Dongen met 23% toe en in 's-Gravenmoer nam deze af met maar liefst 10%. Het geconstateerde vertrekoverschot uit 's-Gravenmoer heeft de beroepsbevolking doen afnemen en een "veroudering" van de bevolking tot gevolg gehad, in tegenstelling tot Dongen, waar de leeftijdsopbouw nagenoeg gelijk bleef.

Tabel 1

LEEFTIJDOPBOUW BEVOLKING EN MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

	Totaal aantal	Percentage in de leeftijdsklasse van _____ jaar						Perc. < 40 jaar
		< 15	15/24	25/39	40/49	50/64	≥ 65	
Dongen								
Bevolking	'47 11.288	36	17	19	10	11	7	72
	'60 14.123	35	17	20	9	12	7	72
Mann. ber.bev.	'47 3.128	4	26	32	17	17	4	62
	'60 3.841	1	25	36	16	19	3	62
's-Gravenmoer								
Bevolking	'47 1.413	30	16	20	10	15	9	66
	'60 1.459	31	14	19	11	13	12	64
Mann. ber.bev.	'47 478	3	22	33	13	22	7	58
	'60 429	0	23	32	19	20	6	55

Bron: C.B.S., volks- en beroepstelling 1947;
algemene volkstelling 1960

Het aantal in de land- en tuinbouw werkenden nam sinds 1947 sterk af; in Dongen met iets meer (27%) en in 's-Gravenmoer met iets minder (21%) dan een kwart. In 1960 werkte in Dongen nog ongeveer een tiende

van de mannelijke beroepsbevolking in de land- en tuinbouw en in 's-Gravenmoer nog een derde.

Tabel 2

PERCENTAGE AGRARIERS PER WIJK

In gemeente Dongen (11%):		In gemeente 's-Gravenmoer (34%):	
Dongen-dorp	6	's-Gravenmoer-dorp	26
Laagstraat	54	's-Gravenmoerse Vaart	50
Klein Dongen	55		
Dongense Vaart met Ruitersteeg	35		
Verspreide huizen	51		

Bron: C.B.S. Algemenevolkstelling 1960

In het centrumdorp van de gemeente Dongen zijn verhoudingsgewijs slechts enkelen in de land- en tuinbouw werkend, in 's-Gravenmoer is dit nog altijd een kwart van de totale mannelijke beroepsbevolking.

De daling van het aantal in de land- en tuinbouw werkenden is het gevolg van het feit dat steeds minder zoons en arbeiders op de bedrijven meewerken. Het aantal zelfstandige ondernemers heeft niet veel verandering ondergaan, maar het deel van de beroepsbevolking dat als zoon of arbeider in de land- en tuinbouw meewerkt is sinds 1947 tot ongeveer de helft gereduceerd.

Tabel 3

MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING 1)

		Aantal personen in		Indexcijfer	
		1947	1960	1947	1960
Dongen	Zelfstandigen	260	262	100	101
	Meewerkende zoons	189	106	100	56
	Arbeiders	112	57	100	51
's-Gravenmoer	Zelfstandigen	74	68	100	92
	Meewerkende zoons	26	13	100	50
	Arbeiders	78	67	100	86

1) Exclusief de tijdelijk niet werkenden

Bron: C.B.S., volks- en beroepsbevolking 1947
algemene volkstelling 1960

Een steeds groter aantal werkenden is door de niet-agrarische werkgelegenheid opgevangen. Vooral in de industrie, de bouwnijverheid en de dienstensector is het aantal werkenden sterk toegenomen. Wat de industrie betreft zijn het vooral de lederverwerkende fabrieken waar velen hun brood verdienen.

§ 3. Forensisme (bijlagen 5, 8 t/m 11)

Een groeiende bevolking schept een toenemend arbeidspotentieel en deze kan een krachtige impuls betekenen voor een uitbreiding van de werkgelegenheid. In de gemeente Dongen waren er in 1960 51 niet-agrarische bedrijven waar minstens tien man personeel werkten, waarvan 25 lederverwerkende industrieën.

Dongen heeft zijn betekenis als centrum van industriële activiteit in het verleden te danken aan de beek de Donge. Als verschaffer van kalkvrij stromend water was indertijd aan een van de belangrijkste natuurlijke vestigingsvoorwaarden voor de leerlooierij voldaan. Deze nijverheid groeide uit tot een schoenenindustrie die arbeiders trok uit de omliggende dorpen, waardoor de binnenkomende industriële pendel omvangrijk was en nog steeds is. Dit in tegenstelling tot de situatie in 's-Gravenmoer, waar de uitgaande pendel verreweg de binnenkomende overtreft.

Tabel 4

AANTAL MANNEN WERKEND IN DONGEN EN 's-GRAVENMOER

	Gemeente Dongen	Gemeente 's-Gravenmoer
Mannelijke beroepsbevolking wonend in de gemeente	3841	429
Binnenkomende pendel (werkforenzen)	909 +	28 +
	4750	457
Uitgaande pendel (woonforenzen)	467	109
Aantal mannen werkend in de gemeente	4283	348

Bron: C.B.S. algemene volkstelling 1960

Slechts enkele forenzen zijn buiten de woongemeente in de land- en tuinbouw werkzaam. Uit 's-Gravenmoer is een belangrijke pendel naar de industrieën in Dongen en uit laatstgenoemde gemeente een omvangrijke pendel naar Gilze-Reijen, Oosterhout, Tilburg en Breda. De binnenkomende pendel in Dongen is echter, vooral vanuit Oosterhout en Tilburg, van veel groter omvang.

In de wijze waarop men zich naar en van het werk verplaatst hebben zich door de motorisatie wijzigingen voorgedaan, waardoor er minder tijd met reizen verloren gaat.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR

§ 1. Hoofd- en nevenberoepen van de telplichtigen (bijlagen 12 t/m 15)

Ten tijde van de landbouwtelling 1963 woonden er in het ruilverkalingsgebied Beneden Donge 424 telplichtigen. Per definitie zijn telplichtig degenen die in de land- of tuinbouw geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden en tevens:

- ten minste 1 hectare cultuurgrond in gebruik hebben;
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenen (ongeacht de grootte);
- dan wel ten minste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of ten minste 51 kippen of eenden houden.

Uit deze definitie valt af te leiden, dat niet alle telplichtigen hun hoofdbron van bestaan in de land- en tuinbouw vinden, maar naast hun grondgebruik en/of naast het houden van vee een ander beroep uitoefenen. Zoals gebruikelijk worden de telplichtigen dan ook onderscheiden in beroepsgroepen. De groepen zijn:

- a. zuivere landbouwers of tuinders
- b. landbouwers of tuinders met een nevenberoep, dat minder dan de helft van de arbeidstijd vereist;
- c. telplichtigen die niet meer dan de helft van de arbeidstijd besteden aan de zelfstandige uitoefening van land- of tuinbouw: het hoofdberoep ligt derhalve buiten het eigen bedrijf(je);
- d. rustende boeren, tuinders of niet-agrariërs die nog enig grondgebruik of vee aanhouden.

Voorts zijn enkele telplichtigen ondergebracht in een groep "speciale bedrijven" omdat deze bedrijven qua opzet en bedrijfsvoering sterk afwijken van de andere bedrijven in het gebied. Het betreft hier een tweetal varkensmesterijen, een kuikenfokkerij, een bloemisterij en een beerhouderij van de varkensfokvereniging in Dongen.

In tabel 5 wordt een overzicht gegeven van het aantal telplichtigen naar beroepsgroep en grootte van het grondgebruik.

Tabel 5

DE TELPLICHTIGEN NAAR BEROEPSGROEP EN GROOTTEKLASSE

	Totaal	Aantal telplichtigen				
		in de beroepsgroepen				
		land- bouwers A + B	tuin- ders A + B	C	D	spec.
Geen cultuurgrond	24	-	-	16	5	3
< 1 ha	48	-	12	25	9	2
1-3 ha	59	3	21	20	15	-
3-5 ha	43	16	14	10	3	-
5-10 ha	109	96	11	2	-	-
10-15 ha	82	77	2	2	1	-
15-20 ha	34	33	1	-	-	-
≥ 20 ha	25	25	-	-	-	-
Alle telplichtigen in het blok	424	250	61	75	33	5
Alle telplichtigen in de exclave	97	30	6	38	15	8

Bron: C.B.S. 1963

Van alle 424 telplichtigen in het blok heeft 6% geen en 11% minder dan een hectare cultuurgrond in gebruik en behoort een kwart tot de beroepsgroepen C en D. In het buiten het blok vallende en als exclave aangeduide gebied wijkt de situatie sterk af; hier zijn de cijfers resp. 15%, 14% en 55%. De naaste omgeving van Dongen is dan ook geen zuiver agrarisch gebied meer te noemen, al komen er nog enkele grote bedrijven voor. In het blok wordt het laagste percentage C- en D-telplichtigen in Dongen aangetroffen (22), terwijl dit het hoogste is in 's-Gravenmoer (39).

Een overzicht van de telplichtigen naar beroepsgroep en grootteklasse van de bedrijven, opklimmend met 1 hectare, is opgenomen in bijlage 12.

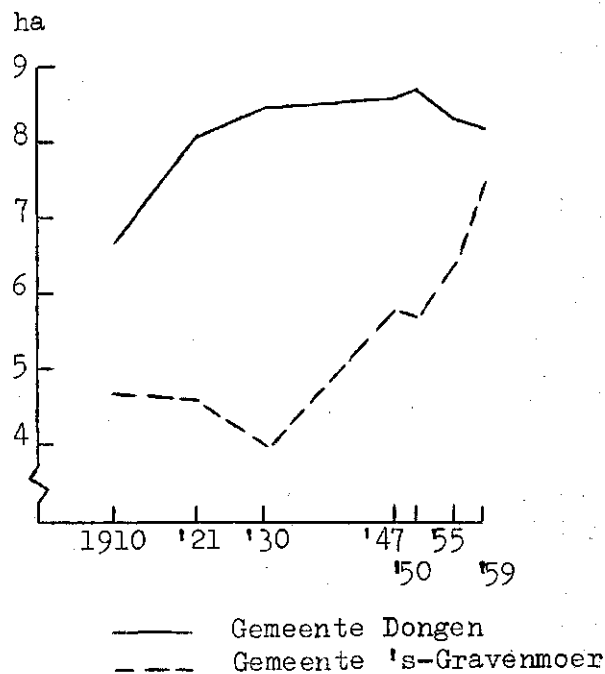
Slechts een gering aantal (17) landbouwers en tuinders heeft een nevenberoep. Omdat ook bij deze telplichtigen (de B-groep) het eigen agrarische bedrijf de hoofdbron van het inkomen vormt, worden ze in deze sociaal-economische schets tezamen met de zuivere landbouwers en tuinders (de A-groep) als één groep beschouwd. Van de telplichtigen in de A- en B-groep is het overgrote deel landbouwer en slechts een vijfde deel tuinder. Van de C-telplichtigen heeft een minderheid nog een hoofdberoep dat min of meer aan de land- of tuinbouw verwant is; op een totaal van 75 zijn er slechts een tiental land- of tuinarbeider. Vier vijfde deel van de D-telplichtigen is voorheen zelfstandig agrariër geweest, het overgrote deel heeft nog minstens een hectare cultuurgrond in gebruik.

§ 2. Ontwikkeling van het aantal bedrijven en de bedrijfs grootte structuur (bijlagen 16 t/m 23)

Voor een inzicht in de ontwikkeling van het aantal bedrijven gedurende de laatste tientallen jaren moet gebruik worden gemaakt van gegevens per gemeente. Voor het ruilverkavelingsgebied als zodanig is een overzicht beschikbaar van de veranderingen in het aantal bedrijven, de grootte van de bedrijven en de verhoudingen tussen de beroepsgroepen sedert 1959.

Grafiek 2

GEMIDDELDE BEDRIJFSGROOTTE

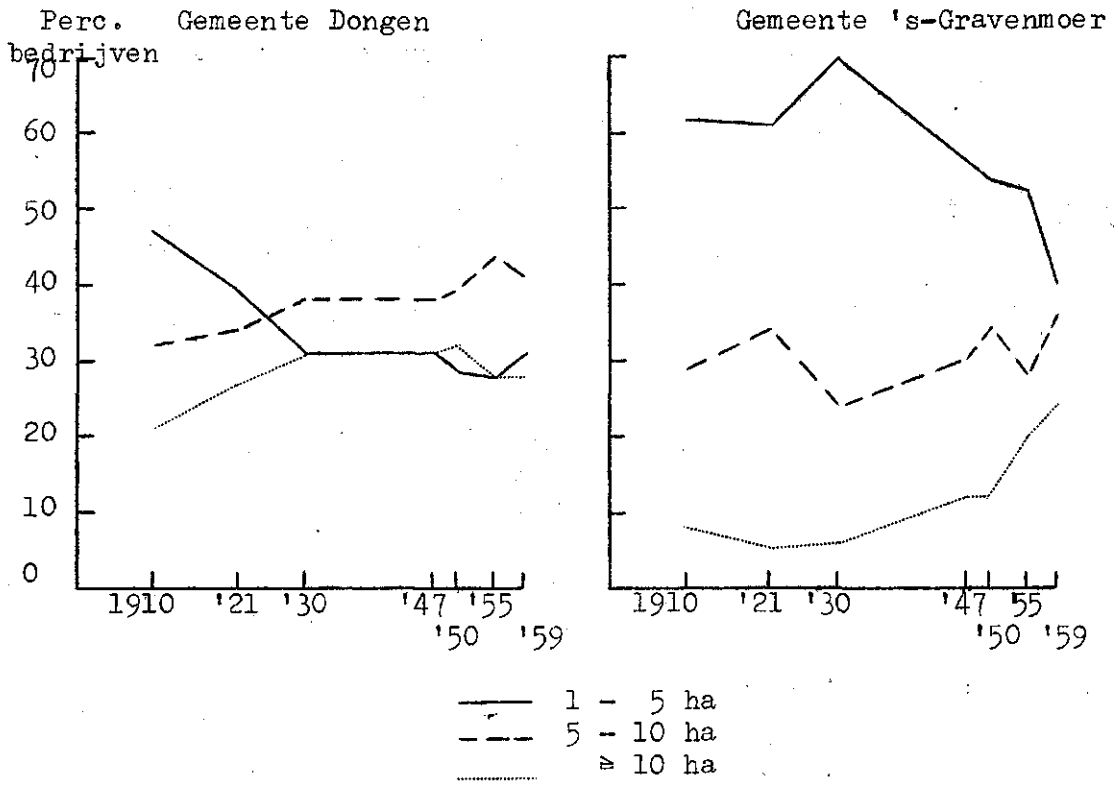

Het blijkt nu dat de ontwikkeling in de twee gemeenten onderling zeer verschillend is geweest. De gemiddelde grootte van de bedrijven 1) in Dongen en in 's-Gravenmoer is als het ware naar elkaar toegegroeid, doordat deze in 's-Gravenmoer zeer sterk is toegenomen en in Dongen sedert 1950 is afgenomen. Om de verhoudingen echter niet uit het oog te verliezen, dient te worden vermeld dat in 1959 in de gemeente Dongen 287 bedrijven van minstens een hectare werden geteld tegen in de gemeente 's-Gravenmoer slechts 55.

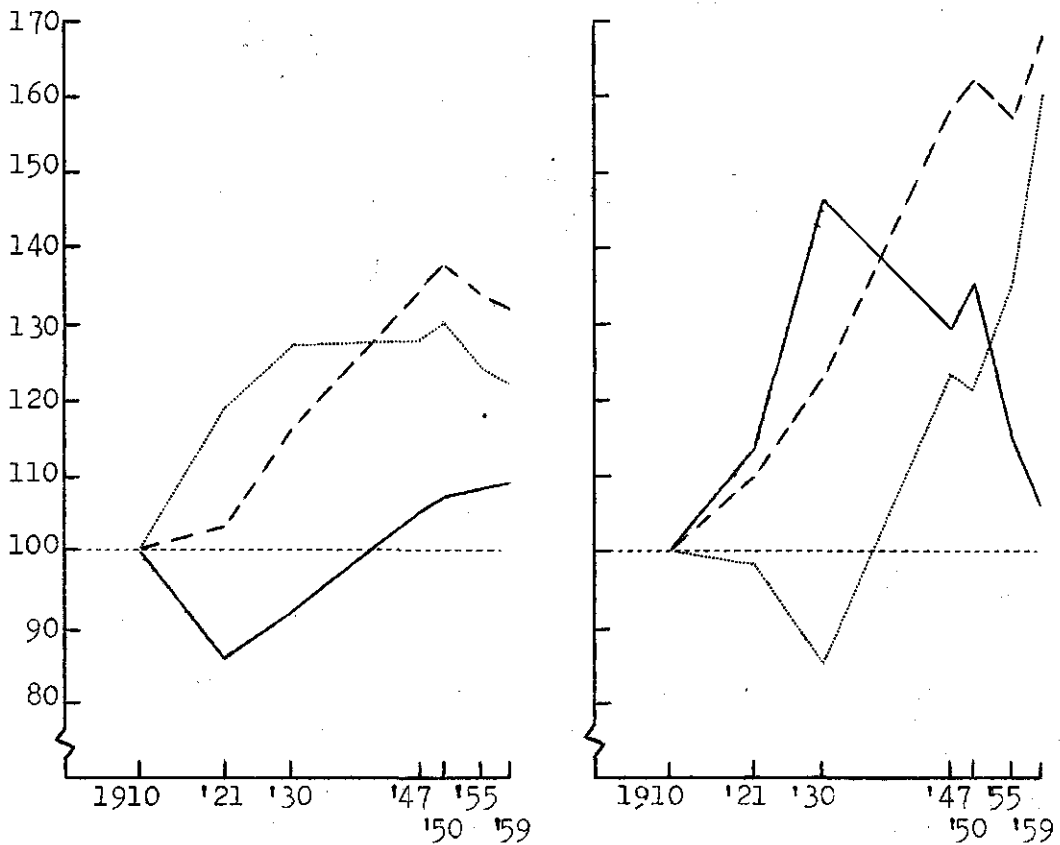
1) Alle grondgebruik van minstens één hectare.

DE BEDRIJVEN $\geq$ 1 HA EN DE CULTUURGROND

A. De bedrijfsgroottestructuur

B. Indexcijfers (1910=100)

De wijzigingen welke in de loop van de jaren in de gemiddelde bedrijfs-grootte zijn opgetreden, waren enerzijds een gevolg van veranderingen in het aantal bedrijven en anderzijds een gevolg van de toef of afnemng van de oppervlakte cultuurgrond. In dit verband geeft grafiek 3 aanleiding tot de volgende opmerkingen (zie ook bijlage 16).

- a. Hoewel het aantal bedrijven van minstens een hectare sedert 1910 is toegenomen, blijkt over een kortere periode gezien, sedert 1950 het aantal bedrijven in Dongen vrijwel constant te zijn gebleven en in 's-Gravenmoer zelfs sterk te zijn teruggelopen.
- b. In de oppervlakte cultuurgrond hebben sedert 1947 geen grote wijzigingen plaatsgehad.
- c. Over de gehele periode 1910-1959 is het aantal kleine bedrijven (1-5 hectare) in beide gemeenten sterk afgenomen. Het aantal grotere bedrijven nam toe, waarbij opvalt dat het aantal bedrijven in de grootteklasse van 10-20 hectare verhoudingsgewijs meer toenam dan het aantal in de grootteklasse van 5-10 hectare. De ontwikkeling in de meest recente periode (1955-1959) blijkt in de betrokken gemeenten tegenovergesteld te zijn geweest: een toeneming van het aantal bedrijven kleiner dan 5 hectare in Dongen tegenover een sterke afnemng in 's-Gravenmoer.

Voor het ruilverkavelingsgebied als zodanig zijn de veranderingen onderzocht die zich in de periode 1959-1963 ten aanzien van het aantal telplichtigen, ongeacht het al of niet in gebruik hebben van grond en eventuele grootte van het bedrijf, hebben voorgedaan en de wijzigingen in de beroepsgroepen en grootteklassen. In verband hiermee zijn gegevens beschikbaar gekomen over overdracht, ontbinding en stichting van bedrijven in deze periode van vier jaar.

Tabel 6

TELPLICHTIGEN IN 1959 EN 1963

	Aantal telplichtigen in		Index (1959=100)
	1959	1963	
Landbouwers	256	250	98
Tuinders	50	61	122
C-groep	76	75	99
D-groep	33	33	100
Spec.	3	5	167
Alle telplichtigen in het blok	418	424	101
Telplichtigen in de exclave	109	97	89

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

Het totaalaantal telplichtigen in het blok is sedert 1959 praktisch gelijk gebleven. Een, overigens zeer geringe, afnemng vertoont het aantal in de groep landbouwers en in groep C. Daarentegen is het aantal tuinders met ruim een vijfde toegenomen. Uit bijlage 17 blijkt in hoeverre de aantalsontwikkeling in de beroepsgroepen het gevolg is

geweest van ontbinding van bedrijven, stichting van bedrijven of van overgang naar andere beroepsgroepen. Al met al blijkt dat afgezien van de normale bedrijfsoverdrachten, het aantal veranderingen in deze periode gering was. Grote, schoksgewijs verlopende veranderingen zijn in deze jaren niet opgetreden. Wel verdient de aandacht gevestigd te worden op het feit dat in de betrekkelijk kleine tuindersgroep relatief veel meer vestigingen dan ontbindingen van bedrijven voorkwamen.

Tot de groep landbouwers traden sedert 1959 12 personen toe terwijl 18 deze groep verlieten waardoor per saldo deze groep afnam tot 250. Tot de groep tuinders traden sedert 1959 17 personen toe terwijl een 6-tal deze groep verlieten, waardoor per saldo deze groep toenam tot 61.

De grond die vrij kwam doordat bedrijven werden ontbonden, is voor verreweg het grootste gedeelte bij reeds bestaande bedrijven gevoegd. Slechts een fractie van de vrijkomende grond kreeg een niet-agrarische bestemming. Hoewel in de exclave eveneens het grootste deel van de vrijkomende grond bij bestaande bedrijven terecht kwam, is hier relatief zowel als absoluut meer grond aan agrarisch gebruik onttrokken. Met name in de C- en D-groep berust het verdwijnen uit de registratie in de meeste gevallen op de administratieve hantering van de hiervoor bestaande normen. In totaal werden er in de periode 1959-1962 31 telplichtigen afgevoerd, waarbij ruim 60 hectare grond was betrokken.

Het nieuw-registreren van telplichtigen in groep C is voor het merendeel terug te brengen tot dezelfde administratieve normen met betrekking tot het houden van vee. De eigenlijke stichting van land- en tuinbouwbedrijven vond plaats door afsplitsen van grond van ouderlijk of schoonouderlijk bedrijf of door los land in gebruik te nemen. In totaal werden er tussen 1959 en 1962 37 bedrijven gesticht, waarbij ruim 110 hectare grond was betrokken.

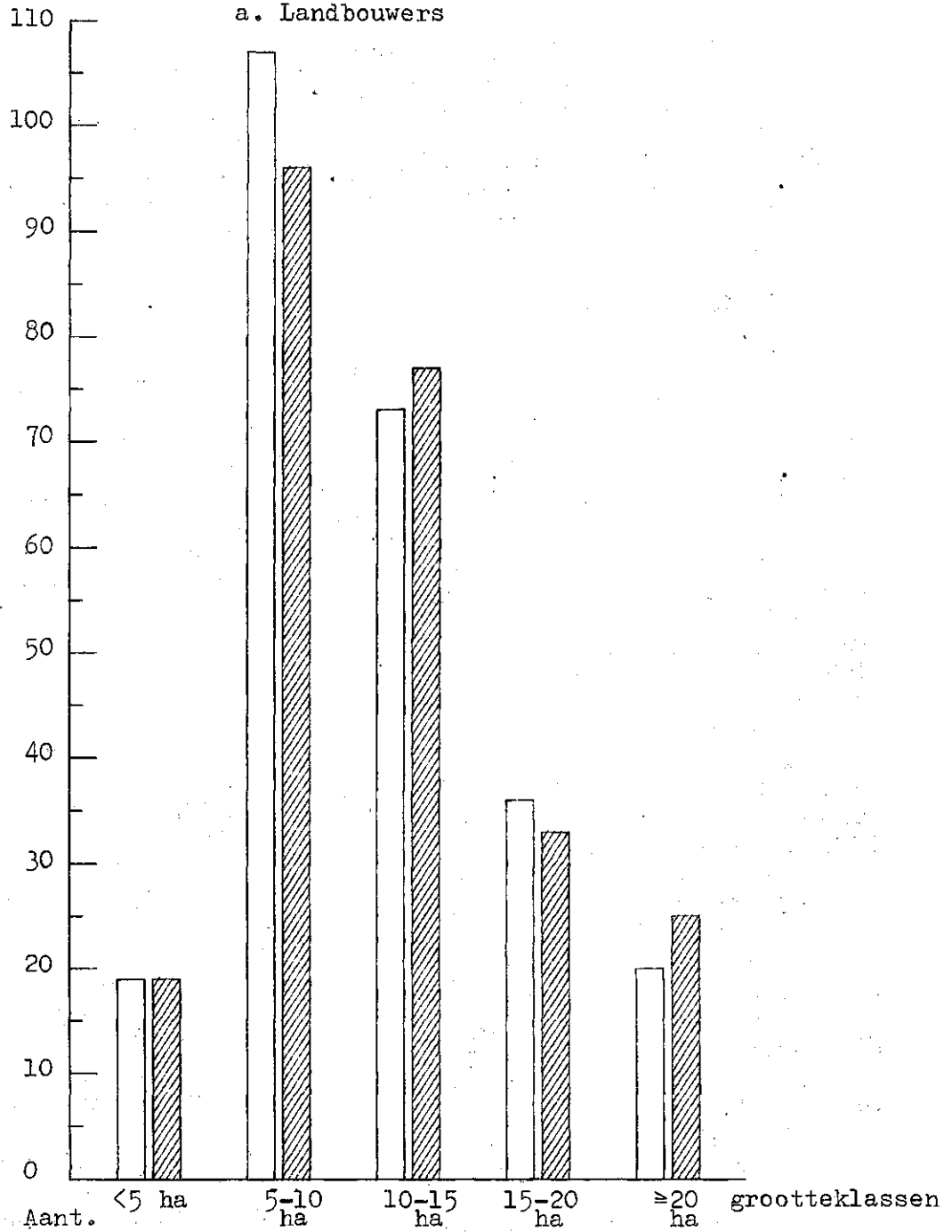
Op ruim 10% van de bedrijven (45 gevallen) had sedert 1959 een overdracht van het bedrijf plaats. In de meeste gevallen zette een zoon of schoonzoon het bedrijf voort en werd een bedrijf overgedragen wegens ouderdom of overlijden van het (vorige) bedrijfshoofd. Slechts in 5 van de 39 gevallen van overdracht van land- en tuinbouwbedrijven werd een bedrijf door een niet-familielid overgenomen en voortgezet.

Niet alleen door het ontbinden van bestaande bedrijven en het stichten van nieuwe bedrijven verwisselt er cultuurgrond van gebruiker, doch meer nog door het normale grondverkeer. Hoewel het in het algemeen moeilijk is de mutaties (zoals het loslaten of los moeten laten, kopen en verkopen) op de bedrijven te volgen, kan uit de aantekeningen op de landbouwtellingsformulieren 1963 een globale indruk worden verkregen van het grondverkeer, zoals dit zich in één - het afgelopen - jaar heeft afgespeeld. Van mei 1962 tot mei 1963 heeft dit in het algemeen geleid tot een vergroting van de landbouwbedrijven en een verkleining van de tuinbouwbedrijven.

De bovenstaande aanwijzing verkregen door de grondmutaties in de loop van één jaar te volgen, komt in grote lijnen overeen met de ontwikkeling die sedert 1959 valt te constateren.

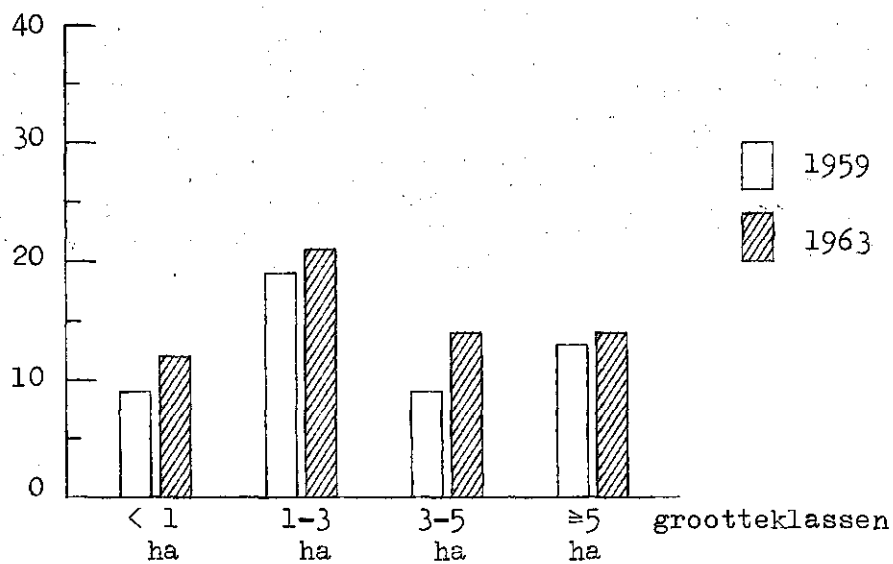
Aant.
bedrijven

a. Landbouwers

Aant.
bedrijven

b. Tuinders

Tabel 7

GEMIDDELDE BEDRIJFSGROOTTE

	Gemiddelde bedrijfsgrootte in ha				Aantal landbouwbe- drijven van 1-10 ha	
	landbouwers		tuinders		per 1000 ha cult.grond	
	1959	1963	1959	1963	1959	1963
In Dongen	9,9	10,5	5,6	5,1	62	55
In 's-Gravenmoer	10,0	11,5	2,4	1,7	60	42
In Oosterhout	14,0	14,2	1,2	1,6	21	20
In het gehele blok	11,4	11,9	4,2	3,7	43	39
In de exclave	10,7	11,2	3,8	5,4	54	45

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

Bij een kleine vermindering van het aantal landbouwbedrijven is er een vergroting van de gemiddelde bedrijfsoppervlakte opgetreden, in het blok een halve hectare en in 's-Gravenmoer zelfs anderhalve hectare. Bij de tuinbouwbedrijven is het tegenovergestelde het geval. Het aantal bedrijven is toegenomen, terwijl de gemiddelde grootte sedert 1959 met een halve hectare is afgenomen. De telplichtigen in de C- en D-groep hebben gemiddeld iets meer grond in gebruik dan in 1959.

Samenvattend kan over de huidige bedrijfsgroottestructuur vermeld worden dat van de landbouwbedrijven 44% tussen 10 en 20 hectare groot is. Met een gemiddelde grootte van de landbouwbedrijven van ongeveer 12 ha is het gebied dus tamelijk gunstig gekarakteriseerd. In Oosterhout zijn de bedrijven, in vergelijking tot het gemiddelde voor het gehele blok, groter.

§ 3. V e r k a v e l i n g (bijlage 24)

Per definitie wordt onder een kavel verstaan een stuk grond van één gebruiker, dat geheel door grond van andere gebruikers of door wegen of waterlopen is omringd.

In het ruilverkavelingsgebied Beneden Donge laat de verkaveling veel te wensen over. De landbouwers hebben gemiddeld per bedrijf 7,4 kavels, welke dooreengenomen ruim $1\frac{1}{2}$ hectare groot zijn. Voor de deelgebieden Dongen en 's-Gravenmoer valt sedert 1959 een kleine verbetering te constateren; wel bleef het gemiddeld aantal kavels gelijk doch deze waren in 1963 gemiddeld iets groter. In Oosterhout waar de verkavelingstoestand bij de andere deelgebieden al ongunstig afsteekt, werden de cijfers nog ongunstiger. Daardoor zijn per gemiddeld bedrijf in het blok zowel het aantal kavels als de grootte der kavels toegenomen.

Een verbetering valt te constateren voor de tuinbouwbedrijven; het aantal kavels nam af en de gemiddelde kavel is iets groter dan in

1959. Deze verbetering valt waar te nemen voor alle deelgebieden, waarbij 's-Gravenmoer opvalt.

Naarmate de bedrijven groter zijn, is het aantal kavels en de oppervlakte van de kavels groter. Nog geen 2% van de landbouwbedrijven heeft alle grond bij elkaar liggen en meer dan de helft heeft zeven of meer kavels. Het valt op dat voor wat betreft de landbouwbedrijven de situatie in de exclave minder ongunstig is dan in het ruilverkavelingsgebied.

§ 4. Eigendom en pacht (bijlagen 25 2n 26)

Hoewel gemeentelijke cijfers over pacht en eigendom met enige reserve moeten worden geïnterpreteerd, blijkt duidelijk een algemene tendentie te bestaan van een toeneming van het eigendomsgebruik en een afnemng van het pachtgrondgebruik.

Tabel 8

EIGENDOMGEBRUIK CULTUURGROND ¹⁾		
	Percentage cultuurgrond in eigendom in	
	gemeente Dongen	gemeente 's-Gravenmoer
1910	50	49
1921	61	48
1930	62	52
1950	56	56
1955	64	57
1959	67	60

1) Van alle grondgebruikers
Bronnen: Directie van de Landbouw (1910-1930)
C.B.S. (1950-1959)

Deze constatering voor de betrokken gemeenten vormt geen uitzondering, dezelfde tendentie valt voor het gehele land waar te nemen. Wel is de toeneming van het eigendomsgebruik in de gemeente Dongen belangrijk sterker dan elders. Zo is dit voor het gehele land sedert 1950 met 4% toegenomen, in 's-Gravenmoer eveneens met 4% en in Dongen met niet minder dan 11%.

Op ongeveer twee vijfde deel van het totaal aantal bedrijven in Dongen zowel als in 's-Gravenmoer was in 1959 alle grond eigendom van de gebruiker; dit komt vrijwel overeen met het gemiddelde voor Noordbrabant. Voor het overige wijkt Dongen enigszins van de omgeving af: op 72% van de bedrijven was meer dan de helft van de grond eigendom van de gebruiker en op 13% werd alle grond gepacht; voor 's-Gravenmoer zijn deze percentages 59, resp. 20 en voor Noordbrabant 66, resp. 19.

Een derde (30%) van de totale oppervlakte pachtland werd in Dongen gepacht met bedrijfsgebouwen, in 's-Gravenmoer bijna geen (6%). Ook pachten van ouders kwam in laatstgenoemde gemeente praktisch niet voor, terwijl in Dongen een vijfde van alle pachtland eigendom van ouders was. Van alle pachtland in Dongen was een kwart eigendom van agrariërs, overeenkomend met het gemiddelde voor de provincie. In vergelijking met dit gemiddelde was in 's-Gravenmoer een veel groter deel eigendom van niet-agrariërs.

§ 5. Bedrijfsgebouwen en utiliteitsvoorzieningen (bijlage 27)

Over de bedrijfsgebouwen zijn geen andere gegevens beschikbaar dan een zeer globale beoordeling van de kwaliteit in algemene zin, die door de Cultuurtechnische Dienst is uitgevoerd. Het blijkt dat met name in Dongen de toestand van de bedrijfsgebouwen betrekkelijk ongunstig is bevonden.

Tabel 9

KWALITEIT VAN BEDRIJFSGEBOUWEN

	Aantal bedrijven	Kwaliteit van de bedrijfsgebouwen		
		goed	matig	slecht
Landbouwers				
< 5 ha	19	6	9	4
5-10 ha	96	36	48	12
10-15 ha	77	26	41	10
15-20 ha	33	12	18	3
≥20 ha	25	19	5	1
totaal	250	99	121	30
Dongen	136	57	61	24
's-Gravenmoer	23	10	13	-
Oosterhout	91	38	47	6
Tuinders totaal *)	50	25	22	3

*) Van 11 tuindersbedrijven ontbreken gegevens
Bron: C.D.

Aan de landbouwtelling van mei 1960 zijn gegevens te ontleen betreffende de aansluitingen op het electriciteits- en waterleiding-net in de gemeenten Dongen en 's-Gravenmoer. Daaruit blijkt dat bijna alle landbouwbedrijven zijn aangesloten. In Dongen heeft 34% en in 's-Gravenmoer 35% van de boeren en tuinders een telefoonaansluiting, hetgeen boven het provinciale gemiddelde ligt.

HOOFDSTUK III

DE BEDRIJVEN

§ 1. Bedrijfstype en grondgebruik (bijlagen 28 en 29)

In het voorgaande hoofdstuk werd de A- en B-groep (zuivere agrariërs en agrariërs met een nevenberoep) reeds onderverdeeld in landbouwers en tuinders. Deze indeling werd gemaakt op basis van de bedrijfsgegevens omtrent het bouwplan, welke zijn aangevuld en zo nodig gecorrigeerd met behulp van de informatie van plaatselijke deskundigen. De term "landbouwers" heeft betrekking op die groep van zelfstandige grondgebruikers voor wie de veehouderij en de akkerbouw de belangrijkste inkomensbronnen uit het grondgebruik. De term "tuinders" heeft derhalve betrekking op die groep voor wie de tuinbouw de belangrijkste inkomensbron uit het grondgebruik is.

In het vervolg zal het onderscheid tussen landbouwers en tuinders gehandhaafd blijven. Van strikt gescheiden groepen is echter geen sprake. Uit bijlage 17 bleek reeds dat overgang van de ene naar de andere groep in beide richtingen voorkwam.

Vrijwel alle landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied zijn gemengde bedrijven met iets meer grasland dan bouwland, slechts op enkele bedrijven (een 7-tal) wordt geen melkvee gehouden. Op 87 van het totaal aantal (250) landbouwbedrijven komen daarenboven tuinbouwteelten voor. Ook de tuinders telen niet uitsluitend tuinbouwgewassen, meer dan een kwart van de totale cultuurgrond is op deze bedrijven als grasland of voor akkerbouw in gebruik een 9-tal van de 61 tuinders houdt zelfs nog melkvee.

Tabel 10

GRONDGEBRUIK

	Aantal bedrijven	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
		bouwland	grasland	tuinland
Landbouwers:				
in Dongen	136	38	59	3
in 's-Gravenmoer	23	17	79	4
in Oosterhout	91	40	59	1
in het blok	250	37	61	2
Tuinders:				
in Dongen	36	9	19	72
in 's-Gravenmoer	16	0	21	79
in Oosterhout	9	16	25	59
in het blok	61	8	20	72

Bron: C.B.S. 1963

Er worden op de kleine landbouwbedrijven relatief niet veel méér tuinbouwgewassen geteeld dan op de grotere. Bij vergelijking van de deelgebieden onderling valt 's-Gravenmoer op door een hoog percentage grasland. Op de tuinbouwbedrijven ziet men wel meer akkerbouw- en grasland naarmate de bedrijven groter zijn. In Oosterhout zijn zij meer "gemengd" en in 's-Gravenmoer meer "ontmengd" dan voor het blok als geheel geldt.

Op de cultuurgrond bij C- en D-telplichtigen in gebruik wordt relatief meer plaats voor tuinbouwgewassen ingeruimd dan op de landbouwbedrijven. Overigens zij nog eens herhaald dat van de C- en D-telplichtigen een deel in het geheel geen cultuurgrond in gebruik heeft.

In de loop der jaren is de verhouding bouwland/grasland/tuinland in de gemeente Dongen gewijzigd ten gunste van de tuinbouw en in de gemeente 's-Gravenmoer ten koste van de tuinbouw. De omvang van het graslandareaal is daarbij niet gewijzigd in tegenstelling tot de oppervlakte bouwland.

§ 2. B o u w l a n d- e n g r a s l a n d g e b r u i k (bijlagen 30 en 31)

In de gemeente Dongen nam sedert 1950 de oppervlakte aan akkerbouwgewassen af en in de gemeente 's-Gravenmoer toe. Eveneens valt een tegenovergestelde tendentie op te merken voor wat betreft de intensiteit van het bouwlandgebruik; het percentage van het totale areaal aan akkerbouwgewassen dat door intensieve teelten als hakvruchten werd ingenomen nam in Dongen toe en in 's-Gravenmoer af.

Tabel 11

BOUWLANDGEBRUIK

Gemeenten	Jaar	Oppervlakte bouwland in ha	Percentage bouwland beteeld met		
			granen	hakvruchten	overige gewassen
Dongen	1950	1014	69	28	3
	1955	1024	67	29	4
	1960	952	65	34	1
's-Gravenmoer	1950	54	57	41	2
	1955	74	53	39	8
	1960	81	63	36	1

Bron: C.B.S.

Het bouwland maakt in het ruilverkavelingsgebied een derde van de oppervlakte cultuurgrond uit, waarvan 95% in gebruik is bij landbouwers. Bijna driekwart is met granen beteeld en 28% met hakvruchten. Op de kleinere bedrijven is het percentage hakvruchten hoger, doordat relatief meer aardappelen en voederbieten worden verbouwd.

In het deelgebied 's-Gravenmoer worden in verhouding meer hakvruchten verbouwd, vooral voor voederwinning van vee.

Het grasland bestaat bijna uitsluitend uit blijvend grasland, slechts 3% is kunstweide.

§ 3. T u i n b o u w (bijlage 32)

De oppervlakte tuinbouwgewassen in het ruilverkavelingsgebied beslaat ruim 240 hectare en maakt derhalve ongeveer 7% van de totale oppervlakte cultuurgrond uit. Bij tuinders is ruim twee derde deel (68%) in gebruik en 24% bij landbouwers.

Verreweg het grootste gedeelte van het areaal wordt door fruitteelt ingenomen. De in het blok aanwezige boomgaarden bestaan voor 87% uit appels. Naarmate de tuinbouwbedrijven qua oppervlakte groter zijn neemt de fruitteelt in verhouding een grotere plaats in. Op de bedrijven kleiner dan 3 hectare wordt dan ook het meeste glas en het grootste gedeelte van de opengrondsgroenteteelten aangetroffen. Het assortiment aan groenten is veelzijdig, hiervan maakt echter de teelt van aardbeien qua oppervlakte meer dan een vijfde uit.

Glasteelten beslaan in het gehele blok tezamen 10 hectare, waarvan driekwart teelten onder koud glas. Verwarmd glas wordt, behoudens op een grote handelskwekerij in de C-groep, slechts op tuinbouwbedrijven aangetroffen.

Ongeveer vier vijfde van de totale oppervlakte tuinbouwgewassen is in het deelgebied Dongen te vinden, bijna de helft van de oppervlakte aan glasteelten in 's-Gravenmoer. In de exclave is de oppervlakte tuinbouw onder glas zeer gering, van een concentratie rondom het centrum van de gemeente Dongen is derhalve geen sprake.

§ 4. R u n d v e e h o u d e r i j (bijlagen 33 t/m 35)

Bijna 60% van de oppervlakte cultuurgrond in het ruilverkavelingsgebied ligt in gras, waaruit kan worden afgeleid dat de veehouderij in deze streek van grote betekenis is. Bij het rundvee valt de nadruk op de melkveehouderij, mestering neemt echter ook een niet onbelangrijke plaats in. De melkveebezetting op de landbouwbedrijven is, in vergelijking tot andere gebieden, uitgesproken hoog, nl. 172 melkkoeien per 100 hectare grasland.

RUNDVEEHOUDERIJ

	Aantal melk- koeien per 100 ha grasland	Aantal kalveren en pinken per 100 melkkoeien	Perc. bedrij- ven met weide- mestvee
Landbouwers:			
< 5 ha	238	90	26
5-10 ha	199	101	29
10-15 ha	176	109	43
15-20 ha	157	101	52
≥20 ha	139	136	64
Totaal	172	109	40
In Dongen	184	101	36
In 's-Gravenmoer	130	110	61
In Oosterhout	170	118	40

Bron: C.B.S. 1963.

De jongveebezetting kan als normaal worden beschouwd. De kleinere bedrijven geven een zwaardere melkveebezetting te zien, doch naarmate de bedrijven groter zijn neemt het aantal waarop tevens mestvee wordt gehouden toe. De melkveebezetting in het deelgebied Dongen is het zwaarst en er worden meer mestkalveren aangehouden; in 's-Gravenmoer houdt men meer weidemestvee dan in de andere deelgebieden.

Op alle landbouwbedrijven, op een 7-tal na, worden melkkoeien gehouden, gemiddeld 13 stuks per bedrijf. Ruim een derde (34%) van de landbouwers heeft minstens 15 melkkoeien, van de landbouwers met minder dan 10 hectare heeft bijna de helft 10 of meer melkkoeien. In het deelgebied Oosterhout houden alle landbouwers melkvee, hier is ook het gemiddelde aantal melkkoeien per bedrijf het hoogst. Melkvee wordt bovendien gehouden door een 8-tal tuinders, door een derde deel van de geregistreerden in groep C en door enkelen in groep D.

Uit de gegevens van de melkcontroleverenigingen in het gebied, waarbij uiteraard ook dieren van buiten het gebied betrokken zijn, kan een indruk worden verkregen omtrent de kwaliteit van het melkvee. De melkopbrengst in kilogrammen is bij de beide melkcontroleverenigingen in het gebied hoger dan het gemiddelde niveau in de provincie, vooral voor Klein Dongen is het verschil aanzienlijk. Overigens zij nog vermeld dat er wat dit aspect betreft enige teruggang bij beide verenigingen valt waar te nemen.

§ 5. V a r k e n s e n k i p p e n (bijlagen 36 t/m 38)

Naast rundvee worden op ongeveer de helft van het aantal landbouwbedrijven mestvarkens gehouden en op ruim een kwart fokzeugen. Op de bedrijven waarop wordt resp. gemest en gefokt, worden gemiddeld resp. 24 stuks mestvarkens en 7 fokzeugen gehouden. Een 5-tal landbouwers in het deelgebied Dongen, één C-telplichtige en twee speciale varkensmesters hebben meer dan 100 mestvarkens. Op de bedrijven van 20 of meer hectare worden in verhouding minder varkens gemest; overigens is de varkenshouderij op de bedrijven beneden 10 ha niet veel belangrijker dan op die van 10-20 ha. Een 5-tal landbouwers en twee tuinders houden 20 of meer zeugen voor de fokkerij. Opmerkelijk is dat in het deelgebied 's-Gravenmoer de varkenshouderij op de landbouwbedrijven zo goed als geheel ontbreekt.

De kippenhouderij is van geringe betekenis. Hoewel bijna driekwart van het aantal landbouwers, een derde van de tuinders en C-telplichtigen en de helft van het aantal D-telplichtigen kippen houdt, is het aantal met 100 of meer zeer gering. Omgerekend per bedrijf met kippen blijft het gemiddeld aantal per bedrijf zelfs onder de 50 stuks. Van een concentratie op de kleine bedrijven is geen sprake.

§ 6. M e c h a n i s a t i e (bijlagen 39 en 40)

Het voorkomen van melkmachines is op de bedrijven met melkvee een belangrijke aanwijzing voor het algemene mechanisatieniveau. Meer dan de helft van de boeren met melkvee in het ruilverkavelingsgebied gebruikt een melkmachine. Met name op de bedrijven met veel koeien wordt machinaal gemolken; op de kleinere bedrijven vindt men veel minder melkmachines. Zo heeft slechts 9% van de boeren met minder dan 10 koeien een melkmachine, van de boeren met 10 tot 20 koeien reeds 71%.

Hoewel de trekkracht in dit gebied nog hoofdzakelijk door paarden wordt geleverd, heeft toch reeds bijna een derde (31%) van de boeren een trekker. Op 40% van de landbouwbedrijven groter dan 10 hectare is een trekker in gebruik. Van de tuindersbedrijven is bijna de helft gemotoriseerd, dit betreft uiteraard lichtere trekkers.

Een 16-tal (6%) boeren heeft noch paard, noch trekker en is daardoor voor trekkracht op hulp van andere boeren of op loonwerkers aangewezen. Dit zijn hoofdzakelijk kleinere bedrijven.

HOOFDSTUK IV

ENKELE AGRARISCH-SOCIALE ASPECTEN

§ 1. D e l e e f t i j d (bijlage 41)

De gemiddelde leeftijd van de landbouwers in het blok is 47 jaar, ruim 8% van hen is 65 jaar of ouder en 20% jonger dan 35 jaar. Naar grootteklasse van de bedrijven valt er verschil in leeftijd van de bedrijfshoofden waar te nemen: op de grotere bedrijven zijn de boeren gemiddeld jonger. Bij vergelijking van de deelgebieden onderling blijkt de gemiddelde leeftijd in 's-Gravenmoer belangrijk hoger te zijn dan elders in het blok, niet alleen voor landbouwers maar eveneens voor tuinders.

Relatief meer oudere bedrijfshoofden worden aangetroffen op de grotere tuinbouwbedrijven. De gemiddelde leeftijd van de tuinders is 43 jaar; meer dan de helft van de tuinders met minder dan 3 hectare grond is jonger dan 35 jaar.

§ 2. A r b e i d s k r a c h t e n o p d e b e d r i j v e n (bijlage 42)

Over de arbeidsvoorziening op de bedrijven zijn slechts summier gegevens beschikbaar, nl. het aantal arbeidskrachten dat op de teldatum in mei 1959 en mei 1963 op de bedrijven meewerkte. In het ruilverkavelingsgebied wordt praktisch alle werk door het bedrijfshoofd en meewerkende gezinsleden gedaan. Sedert 1959 blijkt daarenboven op de landbouwbedrijven het werk in toenemende mate voor rekening van het bedrijfshoofd te zijn gekomen, daar het aantal meewerkende gezinsleden, met name de vrouwen, is afgenomen.

Op de landbouwbedrijven vonden in mei 1963 366 mannen en 151 vrouwen werk, dat is 40 mannen en 56 vrouwen minder dan in 1959. Op de tuinbouwbedrijven werden in mei 1963 als arbeidskrachten 91 mannen en 29 vrouwen geteld, dat is 10 mannen en 5 vrouwen meer dan in 1959.

Tabel 13

OPPERVLAKTE CULTUURGROND PER MANNELIJKE ARBEIDSKRACHT

	Oppervlakte cultuurgrond in ha per mannelijke arbeidskracht	
	1959	1963
Landbouwers:		
< 5 ha	2,8	3,4
5-10 ha	5,5	6,1
10-15 ha	7,3	8,5
15-20 ha	9,9	10,1
≥ 20 ha	10,9	12,3
totaal	7,2	8,2
in Dongen	6,4	7,4
in 's-Gravenmoer	6,6	8,0
in Oosterhout	8,5	9,2
Tuinders:		
< 1 ha	0,5	0,6
1- 3 ha	1,2	1,2
3- 5 ha	2,7	3,0
≥ 5 ha	4,8	5,0
totaal	2,6	2,5
in Dongen	3,4	3,5
in 's-Gravenmoer	1,6	1,1
in Oosterhout	0,7	1,1

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

Dankzij de daling van het aantal arbeidskrachten op de landbouwbedrijven, gepaard gaande met een vermindering van het aantal bedrijven, is de oppervlakte cultuurgrond per arbeidskracht tussen 1959 en 1963 gestegen. Per mannelijke arbeidskracht wordt op de landbouwbedrijven ruim 8 hectare bewerkt, dat is sedert 1959 een toeneming met een hectare. Op de tuinbouwbedrijven wordt per mannelijke arbeidskracht nu $2\frac{1}{2}$ hectare bewerkt, d.i. vrijwel evenveel als in 1959. Enig verband tussen de grootte van de landbouwbedrijven en de vermindering van de arbeidsdichtheid blijkt niet aanwijsbaar. Vooral in het deelgebied 's-Gravenmoer valt een vrij sterke extensivering op de landbouwbedrijven en intensivering op de tuinbouwbedrijven op.

§ 3. Bedrijfsopvolging

Uit het gezichtspunt van de toekomstige ontwikkeling van de agrarische structuur (d.w.z. van het aantal zelfstandige agrariërs en het aantal bedrijven van verschillende grootte) is het van belang geïnformeerd te zijn over de vraag hoe de verhouding is tussen

het aantal potentiële bedrijfsopvolgers en het aantal bedrijven dat overgedragen moet worden.

Men kan stellen dat bij een aantal van 30 tot 40 meewerkende zoons (c.q. potentiële opvolgers) op een aantal van 100 bedrijven er ongeveer een evenwichtstoestand bestaat 1).

Aan de gegevens van de beide arbeidskrachtentellingen kunnen gegevens worden ontleend, die een ruwe schatting van de opvolgingssituatie mogelijk maken.

Tabel 14

OPVOLGINGSSITUATIE

	Aantal potentiële opvolgers per 100 bedrijven	
	1959	1963
Landbouwers:		
<10 ha	34	30
10-15 ha	63	44
≥15 ha	70	69
totaal	50	43
in Dongen	51	39
in 's-Gravenmoer	28	52
in Oosterhout	54	47
Tuinders:		
<3 ha	36	33
≥3 ha	55	39
totaal	44	36
in Dongen	57	47
in 's-Gravenmoer	15	13
in Oosterhout	43	33

De opvolgingsdruk blijkt in het algemeen de laatste vier jaren merkbaar te zijn verminderd; vooral op de middelgrote bedrijven is het aantal opvolgers sterk teruggelopen. De situatie is nu zodanig dat voor de kleinere landbouwbedrijven een vermindering van het aantal waarschijnlijk is, terwijl op de grootste bedrijven vooralsnog meer potentiële opvolgers dan vrijkomende plaatsen zijn te verwachten.

- 1) Het genoemde aantal van 30 tot 40 is afhankelijk van de gemiddelde leeftijd waarop men zelfstandig boer of tuinder wordt en de gemiddelde leeftijd waarop men afstand van bedrijf doet. Voor een meer uitvoerige toelichting wordt in dit verband verwezen naar L.E.I.-verslag No. 18 "De Haagsche Beemden, een sociaal-economisch onderzoek in een ruilverkavelingsgebied in de Baronie van Breda".

Betrekt men echter de groep der tuinders eveneens in de beschouwing, dan blijkt het getal potentiële opvolgers per 100 bedrijven lager te liggen. De opvolgingsleeftijd bij de tuinders ligt echter lager en de huidige groep tuinders is ook jonger. Bovendien is het stichten van een tuinbouwbedrijf door afsplitsing van een landbouwbedrijf in deze streek in afgelopen jaren een reële mogelijkheid gebleken. Al deze factoren maken het waarschijnlijk dat voor het gebied als geheel bezien het "teveel" aan opvolgers op de landbouwbedrijven zich ook in de eerstkomende jaren nog wel een uitweg zal weten te vinden in de tuinbouw. Een voortgezette daling van het aantal landbouwbedrijven en stijging van het aantal tuinbouwbedrijven ligt in de lijn der verwachtingen.

Ten aanzien van de cijfers voor de deelgebieden moet gewezen worden op de afwijkingen in 's-Gravenmoer, die echter vermoedelijk samenhangen met het betrekkelijk geringe aantal bedrijven in dat gebied, waardoor toevalligheden een grote invloed hebben. Voor het overige vertonen de cijfers voor de deelgebieden hetzelfde beeld als in het voorgaande is geschetst.

Bijlage 1

BEVOLKING SINDS 1910

	Aantal inwoners				Indexcijfers (1910-100)			
	Dongen	's-Gravenmoer	Noordbrabant	Nederland	Dongen	's-Gravenmoer	Noordbrabant	Nederland
1910	6.724	1.292	633.155	5.945.525	100	100	100	100
1920	7.711	1.411	733.936	6.926.314	115	109	116	116
1930	8.853	1.403	898.386	7.952.634	132	109	142	134
1940	10.020	1.341	1.051.934	8.923.245	149	104	166	150
1947	11.288	1.413	1.180.133	9.625.499	168	109	186	162
1950	12.041	1.480	1.267.244	10.204.689	179	115	200	172
1955	12.844	1.460	1.377.662	10.821.661	191	113	218	182
1960	14.088	1.466	1.484.671	11.417.254	210	113	234	192
1961	14.271	1.470	1.512.787	11.556.008	212	114	239	194
1962	14.409	1.469	1.543.395	11.721.416	214	114	244	197

Bron: C.B.S.

GEBOORTEN- EN VESTIGINGSOverschotten Bijlage 2

	Dongen		's-Gravenmoer	
	geboorten- overschot 1)	vestigings- overschot 2)	geboorten- overschot 1)	vestigings- overschot 2)
1911 - 1915	381	- 5	86	-58
1916 - 1920	378	+ 233	67	+24
1921 - 1925	685	- 70	109	-96
1926 - 1930	660	- 133	93	-114
1931 - 1935	672	+ 4	56	-72
1936 - 1940	691	- 200	56	-102
1941 - 1945	807	+ 241	83	-24
1946 - 1950	1040	- 67	123	-43
1951 - 1955	1060	- 28	91	-111
1956 - 1960	1093	+ 64	87	-78

1) Levend geboren minus overleden

2) Vestigingen minus vertrek

Bron: C.B.S.

BEVOLKING NAAR WIJKEN

Bijlage 3

	Aantal inwoners		Indexcijfer (1947=100)
	1947	1960	
Gemeente Dongen:			
00 Dongen 1)	9697	12452	128
01 Laagstraat 2)	245	251	102
10 Klein Dongen	403	340	84
11 Dongense Vaart met Ruitersteeg	670	711	106
09 + 19 Verspreide huizen	271	348	128
Gemeente 's-Gravenmoer:			
00 's-Gravenmoer	774	860	111
01 + 09 's-Gravenmoerse Vaart	542	562	104

- 1) Voor het grootste gedeelte niet tot het ruilverkavelingsgebied behorend en als enclave beschouwd
 2) Voor een gedeelte niet tot het ruilverkavelingsgebied behorend in de enclave vallend

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947
 Algemene volkstelling 1960

	Dongen						's-Gravenmoer		
	totaal	00 3)	01 ⁴⁾	10	11	09+19	totaal	00	01+09
Bevolking totaal	14123	12452	251	340	711	348	1459	860	562
Perc. rooms-katholieken	97	98	100	95	87	97	5	5	7
Perc. Nederlandse hervormden	3	2	-	5	13	1	50	53	43
Perc. gereformeerden	0	0	-	0	0	-	42	39	48
Perc. tot overige kerkgenootschappen behorend	0	0	0	-	-	-	1	1	-
Perc. tot geen kerkgenootschap behorend	0	0	-	0	-	2	2	2	2
Mannelijke beroepsbevolking totaal	3841	3337	83	103	202	109	429	247	168
Perc. landbouw	11	6	54	55	35	51	34	26	50
Perc. nijverheid	65	68	34	30	56	32	41	52	27
Perc. handel en verkeer	11	11	2	11	6	10	15	11	13
Perc. overige bedrijfstakken	13	15	10	4	3	7	10	11	10
Aantal landbouwers 2)	225	95	20	28	48	34	60	25	35
Aantal landarbeiders 2)	31	24	-	3	4	-	34	14	20
Aantal mannelijke woonforenzen	675	576	15	19	48	10	164	103	47
Aantal boerderijen en tuinderswoningen	232	101	20	29	49	33	40	14	26

1) De betekenis van de wijknnummers blijkt uit bijlage 3

2) Gezinshoofden en alleenstaanden

3) Voor het grootste gedeelte niet tot het blok behorend

4) Voor een gedeelte niet tot het blok behorend

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960

		Dongen	's-Gravenmoer	Indexcijfers (1947=100)	
				Dongen	's-Gravenmoer
Mannelijke beroepsbevolking (a)	1947	3128	478	100	100
	1956	3548	420	113	88
	1960	3841	429	123	90
Dagforenzen	1947	184	88	100	100
	1960	467	109	254	124
Overige Forenzen	1947	25	51	100	100
	1960	208	55	832	108
Agrariërs	1947	586	188	100	100
	1956	461	141	79	75
	1960	425	148	73	79
Agrariërs in % van a	1947	19	39		
	1956	13	34		
	1960	11	34		
Dagforenzen in % van a	1947	6	18		
	1960	12	25		

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947
 Algemene woningtelling 1956
 Algemene volkstelling 1960

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEDRIJFSTAK

	1947		1960	
	aantal	procenten	aantal	procenten
<u>Dongen:</u>				
landbouw	586	19	425	11
industrie en ambacht	1764	56	2151	56
bouwnijverheid	155	5	308	8
openbare nutsbedrijven	19	1	23	1
handel, bank- en verz. wezen	255	8	326	9
vervoer	100	3	92	2
dienstverlening	230	7	509	13
onbekend	19	1	7	0
alle beroepen	3128	100	3841	100
<u>vs-Gravenmoer:</u>				
landbouw	188	39	148	34
industrie en ambacht	130	27	123	29
bouwnijverheid	21	4	50	12
openbare nutsbedrijven	-	-	1	0
handel, bank- en verz. wezen	41	9	33	8
vervoer	69	15	30	7
dienstverlening	24	5	44	10
onbekend	5	1	-	-
alle beroepen	478	100	429	100

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947
 Algemene volkstelling 1960

BEDRIJVEN MET TENMINSTE 10 MAN PERSONEEL   Bijlage 7

	Aantal bedrijven in	
	Dongen	's-Gravenmoer
Land- en tuinbouwbedrijf	-	4
Schoenenindustrie	25	-
Overige industrie	18	1
Bouwbedrijf	3	-
Handelsonderneming	4	1
Dienstverlening	1	-
Totaal	51	6

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960

	Aantal woonforenzen 1)				
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouw- nij- verheid	in overige bedrijfs- takken
Wonend in Dongen, werkend in 2):					
Gilze-Reijen	138	-	88	18	32
Loon op Zand	41	-	36	3	2
Oosterhout	88	2	66	12	8
Tilburg	65	1	33	14	17
Breda	52	-	23	3	26
's-Hertogenbosch	10	-	4	1	5
Waalwijk	24	-	15	3	6
Totaal in aangrenzende gemeenten	353	8	231	52	62
Alle woonforenzen	467	8	292	60	107
Wonend in 's-Gravenmoer, werkend in 2):					
Dongen	52	4	42	2	4
Oosterhout	15	-	9	5	1
Totaal in aangrenzende gemeenten	72	4	53	10	5
Alle woonforenzen	109	5	72	19	13

1) Dagelijks naar de woongemeente reizende mannen.

2) Gemeenten met minstens 10 forenzen vanuit de betrokken gemeenten.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960

WOONFORENZEN: VERVOERMIDDELEN

	Dongen		's-Gravenmoer	
	1947	1960	1947	1960
Aantal woonforenzen (mannen en vrouwen) 1	207	602	92	131
Percentage dat reist per:				
trein	2	2	-	-
bus	21	32	6	7
personenauto	3	4	15	1
motor of scooter	2	2	2	3
bromfiets	•	17	•	26
fiets	72	42	77	59
overige vervoermiddelen	0	0	-	-
onbekend welk vervoermiddel	-	1	-	3

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizenden

Bron: C.B.S.   Volks- en beroepstelling 1947
                   Algemene volkstelling 1960

WOONFORENZEN: AFSTAND TOT HET WERK Bijlage 10

	Dongen	's-Gravenmoer
Aantal woonforenzen (mannen en vrouwen) 1)	602	131
Percentage op een afstand van:		
< 15 min.	2	7
15 - 30 min.	23	48
30 - 45 min.	45	25
45 - 60 min.	11	10
60 - 90 min.	15	5
90 - 120 min.	2	-
≥ 120 min.	1	-
onbekend	1	5

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizenden.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

	Aantal werkforenzen 1)				
	totaal	in de landbouw	in de nijver- heid	in de bouwnij- verheid	in overige bedrijfs- takken
Werkend in Dongen, wonend in 2):					
Gilze-Reijen	92	1	75	4	12
Loon op Zand	33	1	23	4	5
Oosterhout	249	3	215	13	18
Tilburg	238	-	86	3	149
Breda	58	-	17	2	39
Waalwijk	16	-	15	-	1
's-Gravenmoer	52	4	42	2	4
Sprang Capelle	17	2	11	1	3
Waspik	31	-	27	1	3
Oisterwijk	10	-	8	-	2
Raamsdonk	29	-	24	-	5
Totaal in aangrenzende gemeenten	712	11	479	28	149
Alle werkforenzen	909	11	579	32	287
Werkend in 's-Gravenmoer, wonend in: aangrenzende gemeenten	20	6	6	4	4
Alle werkforenzen	28	9	9	4	6

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizende mannen.

2) Gemeenten met minstens 10 forenzen werkend in Dongen.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960

	Aantal telplichtigen 1)															
	in het ruilverkavelingsblok								in de excluse							
	in de beroepsgroep							to- taal	in de beroepsgroep							to- taal
	A	B	A + B waarvan		C	D	spec.		A	B	A + B waarvan		C	D	spec.	
			land- bou- wers	tuin- ders							land- bou- wers	tuin- ders				
zonder cultuurgrond	-	-	-	-	16	5	3	24	-	-	-	-	10	2	3	15
< 1 ha	11	1	-	12	25	9	2	48	-	-	-	-	9	4	1	14
1- 2 ha	11	1	-	12	10	11	-	33	2	1	1	2	4	6	1	14
2- 3 ha	10	2	3	9	10	4	-	26	-	-	-	-	6	-	-	6
3- 4 ha	9	-	3	6	6	2	-	17	-	-	-	-	1	2	-	3
4- 5 ha	20	1	13	8	4	1	-	26	3	-	2	1	3	1	-	7
5- 6 ha	9	1	7	3	1	-	-	11	1	-	1	-	1	-	-	2
6- 7 ha	13	1	12	2	1	-	-	15	2	-	2	-	-	-	-	2
7- 8 ha	23	1	21	3	-	-	-	24	6	-	5	1	1	-	-	7
8- 9 ha	28	2	29	1	-	-	-	30	1	2	2	1	2	-	-	5
9-10 ha	26	3	27	2	-	-	-	29	3	-	2	1	-	-	-	3
10-11 ha	21	1	22	-	1	1	-	24	3	-	3	-	-	-	1	4
11-12 ha	16	-	16	-	1	-	-	17	1	-	1	-	-	-	-	1
12-13 ha	16	-	15	1	-	-	-	16	2	-	2	-	-	-	-	2
13-14 ha	11	-	10	1	-	-	-	11	1	-	1	-	-	-	-	1
14-15 ha	14	-	14	-	-	-	-	14	1	-	1	-	1	-	-	2
15-16 ha	10	1	11	-	-	-	-	11	2	-	2	-	-	-	-	2
16-17 ha	8	-	7	1	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	1	1
17-18 ha	8	-	8	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
18-19 ha	3	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	1
19-20 ha	4	-	4	-	-	-	-	4	3	-	3	-	-	-	-	3
20-21 ha	3	1	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
21-22 ha	2	1	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
22-23 ha	5	-	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
23-24 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
24-25 ha	2	-	2	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1
25-26 ha	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
26-27 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
27-28 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
28-29 ha	3	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
32-33 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
33-34 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
57-58 ha	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle grootte- klassen	294	17	250	61	75	33	5	424	33	3	30	6	38	15	8	97

1) Bij de landbouwtelling 1963 waren telplichtig al degenen, die in de landbouw geheel of gedeeltelijk hun bestaan vinden en tevens:

- tenminste 1 hectare cultuurgrond in gebruik hadden;
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenden (ongeacht de grootte);
- dan wel tenminste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of tenminste 51 kippen of eenden hielden

Bron: C.B.S. 1963

TEPLICHTIGEN NAAR BEROEPSCROEP EN GROOTTEKLASSE

Bijlage 13

	Aantal telplichtigen					in de exclave
	in het ruilverkavelingsblok				totaal	
	waarvan in					
	Dongen	's-Graven- moer	Oosterhout			
Landbouwers:						
< 5 ha	14	2	3	19	3	
5-10 ha	64	9	23	96	12	
10-15 ha	35	7	35	77	8	
15-20 ha	14	3	16	33	5	
≥20 ha	9	2	14	25	2	
alle klassen	136	23	91	250	30	
Tuinders:						
< 1 ha	-	9	3	12	-	
1- 3 ha	13	3	5	21	2	
3- 5 ha	10	4	-	14	1	
≥ 5 ha	13	-	1	14	3	
alle klassen	36	16	9	61	6	
Groep C	41	15	19	75	38	
Groep D	9	10	14	33	15	
Speciale bedrijven	4	1	-	5	8	
Alle telplichtigen	226	65	133	424	97	

Bron: C.B.S. 1963.

NEVENBEROEPEN VAN B- EN HOOFDBEROEPEN VAN C-TELPLICHTIGEN

Bijlage 14

	Aantal telplichtige naar beroepsgroep									
	in het blok					in de exclave				
	B	C				B	C			
		to- taal	zon- der cult. grond	< 1ha	≥ 1ha		to- taal	zon- der cult. grond	< 1ha	≥ 1ha
Veehandelaar	1	5	-	-	5	-	2	1	-	1
Loonwerker	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Land- en tuinbouwarbeider	-	10	1	5	4	-	-	-	-	-
Overige landbouwverwante beroepen	3	7	3	-	4	-	4	1	2	1
Verzorgende beroepen in de dorps- gemeenschap	3	12	4	2	6	1	13	2	2	9
Industriearbeider	-	18	3	10	5	-	7	1	2	4
Transportarbeider	-	10	2	6	2	-	2	-	2	-
Grondwerker en gemeentearbeider	1	7	1	1	5	-	5	3	-	2
Losse arbeider	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Overige beroepen	-	5	2	1	2	2	5	2	1	2
Alle beroepen	17	75	16	25	34	3	38	10	9	19

Bron: C.B.S. 1963.

	Aantal D-telplichtigen		
	totaal	zonder cultuur- grond	< 1 ha ≥ 1 ha
In het ruilverkavelingsblok met vroeger beroep:			
landbouwer	24	4	3
tuinder	3	-	3
arbeider	4	1	1
overige beroepen	2	-	2
alle beroepen	33	5	9
In de exclave met vroeger beroep			
landbouwer	12	2	3
tuinder	1	-	1
arbeider	-	-	-
overige beroepen	2	-	-
alle beroepen	15	2	4

Bron: C.B.S. 1963.

Gemeente	Aantal bedrijven ≥ 1 ha				Percentage bedrijven					Oppervlakte cultuurgrond in ha	Gemid- delde bedrijfs- grootte in ha	Indexcijfers (1910=100)		gemiddel- de bedrijfs- grootte	
	to- taal	in de grootteklassen				in de grootteklassen						aantal bedrijven	oppervlakte cultuurgrond		
		1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥ 20 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥ 20 ha						
Dongen															
1910..	264	124	84	46	10	47	32	17	4	1774	6,7	100	100		
1921	228	90	77	52	9	39	34	23	4	1833	8,0	86	103		
1930	244	75	93	63	13	31	38	25	5	2066	8,5	92	116		
1947	276	86	105	69	16	31	36	25	6	2379	8,6	105	134		
1950	283	83	110	75	15	29	39	27	5	2452	8,7	107	138		
1955	286	80	127	62	17	28	44	22	6	2381	8,3	108	134		
1959	287	89	118	68	12	31	41	24	4	2340	8,2	109	132		
18-Gravenmoer															
1910	52	33	15	4	-	63	29	8	-	245	4,7	100	100		
1921	59	36	20	3	-	61	34	5	-	269	4,6	113	110		
1930	76	53	18	4	1	70	24	5	1	301	4,0	146	123		
1947	67	39	20	6	2	58	30	9	3	386	5,8	129	158		
1950	70	28	24	6	2	54	34	9	3	397	5,7	135	162		
1955	60	31	17	10	2	52	28	17	3	384	6,4	115	157		
1959	55	22	20	10	3	40	36	18	6	412	7,5	106	168		

Bronnen: Directie van de Landbouw (1910-1930) en C.B.S. (1947-1959).

	Aantal telplichtigen											
	in het ruilverkavelingsblok						in de exclave					
	in de beroepsgroep						in de beroepsgroep					
	land- bou- wers	tuin- ders	C	D	Spec.	totaal	land- bou- wers	tuin- ders	C	D	Spec.	totaal
Geregistreerd in 1959	256	50	76	33	3	418	38	4	36	24	7	109
Sinds 1959 uit de registratie verdwenen 1)	5	1	13	11	1	31	1	-	9	11	1	22
	251	49	63	22	2	387	37	4	27	13	6	87
Overgegaan naar andere beroepsgroep:												
naar de landbouwers	.	2	1	1	-		.	-	-	-	-	-
naar de tuinders	2	.	4	-	-		1	.	-	-	-	-
naar de C-groep	2	2	.	-	-		6	-	.	-	-	-
naar de D-groep	8	1	2	.	-		1	-	1	.	-	-
naar de spec. groep	1	-	1	-	.		-	-	1	-	.	.
waardoor er de beroepsgroep verlieten	-	13	5	8	1	-	8	-	2	-	-	-
waardoor er tot de beroepsgroep toe-												
traden :	+	4	6	4	11	2	-	1	6	2	1	
	242	50	59	32	4	387	29	5	31	15	7	87
Sinds 1959 in de registratie opgenomen 1)+	8	11	16	1	1	37	1	1	7	-	1	10
Geregistreerd in 1963	250	61	75	33	5	424	30	6	38	15	8	97

1) Als op hetzelfde adres in beide jaren een geregistreerd woonde, niet dezelfde persoon zijnde (b.v. vader in 1959 en zoon in 1962), dan is dit geval niet gerekend als een verdwenen of nieuw gevestigde telplichtige.

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

TELPLICHTIGEN NAAR BEROEPSGROEP (1959 EN 1963)

	Aantal telplichtigen									
	in het ruilverkavelingsblok									
	Dongen		I's-Gravenmoer		Oosterhout		Totaal		in de exclave	
	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963
< 5 ha	15	14	2	2	2	3	19	19	2	3
5 - 10 ha	70	64	13	9	25	23	108	96	20	12
Landbouwers 10 - 15 ha	33	35	7	7	33	35	73	77	8	8
15 - 20 ha	14	14	1	3	21	16	36	33	5	5
≥ 20 ha	7	9	2	2	11	14	20	25	3	2
alle grootteklassen	139	136	25	23	92	91	256	250	38	30
< 1 ha	1	-	6	9	2	3	9	12	1	-
Tuinders 1 - 3 ha	11	13	3	3	5	5	19	21	1	2
3 - 5 ha	7	10	2	4	-	-	9	14	1	1
≥ 5 ha	11	13	2	-	-	1	13	14	1	3
alle grootteklassen	30	36	13	16	7	9	50	61	4	6
zonder cultuurgrond	10	11	1	1	6	4	17	16	12	10
< 1 ha	10	14	12	7	5	4	27	25	10	9
Groep C 1 - 3 ha	7	8	4	5	9	7	20	20	9	10
≥ 3 ha	8	8	1	2	3	4	12	14	5	9
alle grootteklassen	35	41	18	15	23	19	76	75	36	38
zonder cultuurgrond	1	1	-	-	2	4	3	5	4	2
< 1 ha	4	-	6	5	5	4	15	9	8	4
Groep D 1 - 3 ha	4	6	4	3	3	6	11	15	10	6
≥ 3 ha	3	2	-	2	1	-	4	4	2	3
alle grootteklassen	12	9	10	10	11	14	33	33	24	15
Speciale bedrijven alle gr. klassen	3	4	-	1	-	-	3	5	7	8
Alle telplichtigen	219	226	66	65	133	133	418	424	109	97

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

	In het ruilverkavelingsblok					In de exclave				
	in de beroepsgroep					in de beroepsgroep				
	A + B		C	D	Spec.	A + B		C	D	to- taal Spec.
	land- bouw- wers	tuin- diers				land- bouw- wers	tuin- diers			
Aantal verdwenen telplichtigen:										
totaal	5	1	13	11	1	31	1	9	11	1
in Dongen	5	1	4	6	1	17	1	9	11	1
in 's-Gravenmoer	-	-	4	3	-	7	-	-	-	-
in Oosterhout	-	-	5	2	-	7	-	-	-	-
Grootteklasse:										
zonder cultuurgrond	-	-	6	1	1	8	-	5	4	1
< 1 ha	-	1	7	6	-	14	-	3	4	-
1 - 3 ha	-	-	-	3	-	3	-	-	3	-
3 - 5 ha	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-
5 - 10 ha	2	-	-	-	-	2	-	1	-	-
≥ 10 ha	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Reden van verdwijnen:										
administratief afgevoerd, niet meer telplichtig	-	-	9	3	-	12	-	6	8	-
ouderdorm	4	-	1	4	-	9	-	-	1	-
overlijden	1	-	-	3	-	4	-	1	2	-
verhuizing buiten het blok	-	1	2	1	-	4	1	1	-	-
grond voor woningbouw e.d.	-	-	1	-	1	2	-	1	-	-
opheffing van vereniging	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opervlakte betrokken cultuurgrond in ha (1959)	49,31	0,92	1,16	10,46	-	61,85	10,20	3,70	6,84	-
Grond afgevoerd:										
toegevoegd aan reeds bestaande bedrijven in het blok	49,31	-	-	2,72	-	52,03	10,20	-	2,65	-
voor niet-agrarische bestemming	-	-	0,20	-	-	0,20	-	2,45	-	-
huidige grondgebruikers wonen buiten het blok	-	0,92	0,18	4,12	-	5,22	-	-	-	-
administratief verdwenen	-	-	0,66	0,38	-	1,04	-	0,75	0,68	-
in gebruik bij niet telplichtigen	-	-	-	-	-	-	-	0,50	1,10	-
onbekend	-	-	0,12	3,24	-	3,36	-	-	2,41	-

1) Exclusief dus overname gevallen.
Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

	In het ruilverkavelingsblok					In de exclave				
	in de beroepsgroep					in de beroepsgroep				
	A + B land- bou- wers	C	D	spec.	to- taal	A + B land- bou- wers	C	D	spec.	to- taal
Aantal nieuw geregistreerden:										
totaal	8	11	16	1	37	1	1	7	1	10
in Dongen	5	6	13	-	24	1	1	7	1	10
in 's-Gravenmaer	-	3	1	1	6	-	-	-	-	-
in Oosterhout	3	2	2	-	7	-	-	-	-	-
Grootteklasse:										
zonder cultuurgrond	-	-	6	-	6	-	-	3	-	4
< 1 ha	-	2	6	1	10	-	-	1	-	1
1 - 3 ha	-	7	2	-	9	-	-	1	-	1
3 - 5 ha	1	1	1	-	3	-	-	2	-	2
5 - 10 ha	4	1	1	-	6	1	-	-	-	1
≥ 10 ha	3	-	-	-	3	1	-	-	-	1
Reden van nieuwe registratie:										
grond afgesplitst van (schoon)ouderlijk bedrijf	4	9	4	-	17	1	-	-	-	1
gevestigd op los land	2	1	2	1	6	-	1	2	-	3
grond afgesplitst van bedrijf van vreemde	2	1	-	-	3	-	-	-	-	-
in het blok komen wonen met dezelfde grond in gebruik	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1
telplichtig geworden met dezelfde grond in gebruik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
telplichtig geworden voor houden van vee	-	-	9	1	10	-	-	3	1	4
Oppeervlakte betrokken cultuurgrond in ha	72,94	23,78	16,76	0,20	114,38	12,11	7,70	9,72	-	29,53

1) Exclusief dus overname gevallen.

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

	In het ruilverkavelingsblok						In de exclave				
	in de beroepsgroep						in de beroepsgroep				
	A + B			C			A + B			D	
	land- bou- wers	tuin- ders	spec.	land- bou- wers	tuin- ders	spec.	land- bou- wers	tuin- ders	spec.	to- taal	
Aantal overdrachten:											
totaal	33	6	2	3	1	45	3	-	1	2	1 7
in Dongen	23	4	1	2	1	31	3	-	1	2	1 7
in 's-Gravenmoer	1	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-
in Oosterhout	9	1	1	-	-	11	-	-	-	-	-
Grootteklasse (1963):											
zonder cultuurgrond	-	-	1	1	1	3	-	-	-	-	-
< 1 ha	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1 2
1 - 3 ha	-	3	1	1	-	5	-	-	-	-	-
3 - 5 ha	2	1	-	-	-	3	-	-	1	1	- 2
5 - 10 ha	15	1	-	-	-	16	2	-	-	-	- 2
≥ 10 ha	16	-	-	1	-	17	1	-	-	-	- 1
Overname vond plaats door:											
weduwe, na overlijden vorige bedrijfshoofd	2	1	-	1	-	4	-	-	-	2	- 2
zoon van vader	16	1	1	-	-	18	3	-	-	-	- 3
zoon van moeder	4	1	1	-	-	6	-	-	-	-	-
schoonzoon van schoonvader	5	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
familie lid van overige familieleden	3	1	-	2	-	6	-	-	1	-	- 1
vreemde van vreemde	3	2	-	-	1	6	-	-	-	-	-
vereniging van vereniging	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Reden van overdracht door vorig bedrijfshoofd:											
ouderdom	18	1	2	-	-	21	2	-	1	-	- 3
overlijden	11	3	-	3	-	17	1	-	-	2	- 3
verhuisd naar elders, agrariër gebleven	1	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-
beroepsverandering	2	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-
maatschap beëindigd	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
opheffing van vereniging	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

	Het ruilverkavelingsgebied													De ex-clave
	landbouwers					tuinders					C groep	D groep	Spec. groep	to-taal
	< 5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-20 ha	≥ 20 ha	to-taal	< 1 ha	1-3 ha	3-5 ha	≥ 5 ha				
Telplichtigen in 1963:														
Aantal	19	96	77	33	25	250	12	21	14	14	75	33	5	424
met oppervlakte cultuurgrond in ha	74	774	939	556	640	2983	9	39	57	120	119	52	1	3380
Grondverkeer 1):														
Vergrotingen van ≥ 10 are in ha door														
koop	-	5	4	3	7	19	-	-	-	8	-	-	-	27
pacht	-	7	5	13	8	33	-	-	-	-	1	1	-	35
beëindiging van verpachting	-	1	1	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	4
overige oorzaken	-	0	0	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	0
oorzaak onbekend	0	4	0	2	0	6	0	-	0	0	2	1	-	9
Alle vergrotingen in ha	0	17	10	18	15	60	0	-	0	10	3	2	-	75
Aantal gevallen	2	18	10	6	7	43	1	-	1	4	5	4	-	58
Verkleiningen van ≥ 10 are in ha door														
verkoop	-	-	0	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	6
verpachting	-	5	2	1	0	8	-	-	0	-	1	14	-	23
pachtbeëindiging	3	-	6	3	1	12	-	-	-	13	0	1	-	26
ontfeigning	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1
overige oorzaken	-	2	-	-	-	2	-	-	-	0	0	1	-	3
oorzaak onbekend	0	4	3	1	1	9	0	1	0	-	1	0	0	11
Alle verkleiningen in ha	4	11	11	5	7	38	0	1	0	13	3	15	0	70
Aantal gevallen	5	15	11	6	4	41	1	2	4	2	5	3	1	59
Vergrotingen van < 10 are: aantal gevallen	2	5	2	1	1	11	1	1	1	1	6	-	-	21
Verkleiningen van < 10 are: aantal gevallen	1	8	5	1	-	15	2	2	3	2	4	1	-	29

1) Exclusief grondverkeer door verdwijnen of nieuw ontstaan van bedrijven.

Bron: Aantekening p.b.h. op de landbouwtellingsformulieren.

BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR

	Aantal telplichtigen		Oppervlakte cultuurgrond in ha 1)	1963	1959	Gemiddelde bedrijfs grootte in ha	1963	1959	1963
	1959	1963							
Landbouwers:									
in Dongen	139	136	1379	1431	9,9	10,5			
in 's-Gravenmoer	25	23	251	264	10,0	11,5			
in Oosterhout	92	91	1291	1288	14,0	14,2			
in het blok	256	250	2921	2983	11,4	11,9			
in de exclave	38	30	406	335	10,7	11,2			
Tuinders:									
in Dongen	30	36	169	184	5,6	5,1			
in 's-Gravenmoer	13	16	31	27	2,4	1,7			
in Oosterhout	7	9	8	14	1,2	1,6			
in het blok	50	61	208	225	4,2	3,7			
in de exclave	4	6	15	33	3,8	5,4			
Groep C:									
in het blok	76	75	106	119	1,4	1,6			
in de exclave	36	38	50	81	1,4	2,1			
Groep D:									
in het blok	33	33	40	52	1,2	1,6			
in de exclave	24	15	28	21	1,2	1,4			
Spec.									
in het blok	3	5	-	1	6,7	0,2			
in de exclave	7	8	47	48	6,7	6,0			

1) Bij de betrokken telplichtigen in gebruik

Bron: C.B.S. 1959 en 1963

	Aantal bedrijven																	Aantal kavels		Gemiddelde kavelgrootte in ha			
	met kavels (in 1 9 6 3)																	totaal	gemiddeld per bedr.	1959	1963		
	in 1959	in 1963	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	≥15	1959	1963	1959	1963	
Landbouwers:																							
< 5 ha	19	19	-	1	4	3	3	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	83	74	4,4	3,9	
5 - 10 ha	108	96	-	1	5	9	21	11	16	13	11	5	2	1	1	-	-	-	571	540	5,3	5,5	
10- 15 ha	73	77	-	-	1	4	6	8	5	11	8	9	7	9	1	3	2	3	606	624	8,3	8,1	
15- 20 ha	36	33	-	1	-	3	1	3	4	-	3	2	2	-	6	5	3	-	341	294	9,5	8,9	
≥ 20 ha	20	25	-	1	-	-	1	-	2	2	1	1	2	-	-	3	-	12	220	326	11,0	13,0	
Totaal	256	250	-	4	10	19	32	27	29	27	23	17	13	10	8	11	5	15	1821	1858	7,1	7,4	
In Dongen	139	136	-	3	8	14	27	16	18	19	11	6	5	1	2	2	1	3	816	804	5,9	5,9	
In 's-Gravenmoer	25	23	-	-	1	1	3	3	1	3	4	2	1	-	11	2	-	1	172	157	6,9	6,8	
In Oosterhout	92	91	-	1	1	4	2	8	10	5	8	9	7	9	5	7	4	11	833	897	9,1	9,9	
Tuinders:																							
< 1 ha	9	12	-	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	13	1,1	1,1	
1 - 3 ha	19	21	-	9	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	44	2,3	2,1	
3 - 5 ha	9	14	-	3	3	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	40	2,9	2,9	
≥ 5 ha	13	14	-	5	2	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	38	4,6	2,7	
Totaal	50	61	-	28	12	7	9	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	139	135	2,8	2,2	
In Dongen	30	36	-	12	9	4	7	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	95	101	3,2	2,8	
In 's-Gravenmoer	13	16	-	11	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	17	2,2	1,1	
In Oosterhout	7	9	-	5	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	17	2,1	1,9	
Ov. telplichtigen:																							
groep C	76	75	16	266	3	13	4	3	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	128	139	1,7	1,9	
groep D	33	33	5	15	4	7	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	55	1,3	1,7	
spec.	3	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	0	1,0	0
Alle telplichtigen in het blok																							
	418	424	24	75	35	46	46	34	34	28	23	17	13	10	8	11	5	15	2132	2189	5,1	5,2	
Exclave:																							
landbouwers	38	30	-	1	1	3	8	3	3	2	5	3	1	-	-	-	-	-	213	168	5,6	5,6	
tuinders	4	6	-	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17	3,5	2,8	
groep C	36	38	10	13	8	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	50	65	1,4	1,7	
groep D	24	15	2	11	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	18	1,1	1,2	
spec.	7	8	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	10	1,9	1,3	
Totaal	109	97	15	29	13	7	12	5	3	3	5	3	1	-	-	1	-	-	316	278	2,9	2,9	

Bronnen: C.B.S. 1959 en C.D. 1963.

Bijlage 25

EIGENDOM EN PACT

	Gebied		
	gemeente Dongen	gemeente 's-Gravenmoer	provincie Noord-brabant
Aantal bedrijven (totaal)	388	87	45488
met van de cultuurgrond:			
100% in eigendom	132	36	19700
≥ 50% in eigendom	110	16	10654
< 50% in eigendom	51	18	6660
0% in eigendom	45	17	8474
Oppervlakte cultuurgrond in ha	2361	423	328921
waarvan % in eigendom	67	60	59
% in pacht	33	40	41

Bron: C.B.S. 1959.

GEFACHTTE GROND

	Oppervlakte pachtgrond in ha	Percentage gepacht										
		van ouders	langer dan 1 jaar		korter dan 1 jaar	van eigenaren						
			met	zonder		in het buitenland	in Nederland		rechtspersonen	over-over-heid rige		
							particulieren					
			gebouwen	gebouwen	1 jaar	dan	buiten landrwo-nend	agrarische wo-ers	over-over-heid rige			
Dongen	781	19	30	68	2	1	26	57	6	10		
's-Gravenmoer	168	1	6	93	1	1	7	71	16	5		
Noordbrabant	133711	14	41	58	1	4	27	41	21	7		

Bron: C.B.S. 1959

Bijlage 27

UTILITEITSVORZIEENINGEN

	Aantal bedrij- ven	Aantal bedrijven aangesloten op:			
		telefoon	electri- citeits- net	water- leiding (incl. norton- pomp)	hiervan met openbare waterlei- ding norton- pomp
Dongen	376	130	359	363	356 9
's-Gravenmoer	86	30	84	84	84 2
Noordbrabant	47023	14448	45271	36397	33134 3475

Bron: C.B.S. Landbouwtelling mei 1960

GRONDGEBRUIK

	Aantal bedrijf-	Oppervlakte cultuur- grond in ha	Percentage cult. grond in gebruik als		
			bouw- inland	gras- land	tuin- land
Landbouwers:					
< 5 ha	19	74	40	57	3
5-10 ha	96	774	37	60	3
10-15 ha	77	939	35	63	2
15-20 ha	33	556	36	63	1
≥20 ha	25	640	40	58	2
totaal	250	2983	37	61	2
in Dongen	136	1431	38	59	3
in 's-Gravenmoer	23	264	17	79	4
in Oosterhout	91	1288	40	59	1
Tuinders:					
< 1 ha	12	9	-	-	100
1- 3 ha	21	39	5	1	94
3- 5 ha	14	57	5	19	76
≥ 5 ha	14	120	11	28	61
totaal	61	225	8	20	72
in Dongen	36	184	9	19	72
in 's-Gravenmoer	16	27	0	21	79
in Oosterhout	9	14	16	25	59
Overige telplichtigen					
groep C	75	119	26	61	13
groep D	33	52	24	70	6
spec.	5	1	-	26	74
Alle telplichtigen in het blok	424	3380	34	59	7
Exclave:					
landbouwers	30	335	39	60	1
tuinders	6	33	12	22	66
groep C	38	81	38	60	2
groep D	15	21	53	41	6
spec.	8	48	19	59	22
totaal	97	518	35	57	8

Bron: C.B.S. 1963.

ONTWIKKELING VAN HET GRONDGEBRUIK

Gemeente	Oppervlakte cult. grond in ha	Percentage cult. grond in gebruik als	
		bouw-land	gras-tuin-land incl. kunstweide
Dongen:			
1950	2483	41	55 4
1955	2398	43	52 5
1960	2393	40	52 8
1961	2366	38	53 9
1962	2376	36	55 9
's-Gravenmoer			
1950	408	13	73 14
1955	395	19	71 10
1960	427	19	72 9
1961	423	19	71 10
1962	426	18	72 10

Bron: C.B.S.

Bijlage 30

BOUWLANDGEERUIK

	Oppervlakte bouwland in ha	Percentage bouwland beteeld met											
		granen											
		hakvruchten											
		to- taal	rog- ge	ha- ver	gerst	tar- we	to- taal	aard- appel- len	sui- ker- bier- ten	voe- ker- bier- ten	overige ge- was- sen		
Landbouwers:													
< 5 ha	29	69	23	19	22	-	31	9	10	12	0		
5-10 ha	285	67	19	21	24	1	32	7	15	10	1		
10-15 ha	333	70	20	18	28	3	29	5	16	8	1		
15-20 ha	201	72	20	18	29	3	27	5	16	6	1		
≥20 ha	256	76	19	18	27	12	24	4	16	4	0		
totaal	1104	71	19	19	27	5	28	5	16	7	1		
in Dongen	541	72	22	19	28	2	28	6	13	8	0		
in 's-Gravenmoer	44	61	20	21	19	-	39	6	14	17	-		
in Oosterhout	519	71	17	19	27	8	28	5	18	5	1		
Overige telplichtigen:													
tuinders	18	61	13	9	39	-	38	6	26	5	1		
groep C	32	57	22	12	19	-	40	7	20	13	3		
groep D	13	41	7	3	28	-	59	13	36	10	-		
spec.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Alle telplichtigen in het blok	1167	70	19	18	27	4	29	6	16	7	1		
Exclave:													
landbouwers	129	68	20	21	25	1	31	9	14	8	1		
tuinders	5	67	11	38	18	-	33	7	15	7	-		
groep C	31	80	26	23	26	-	20	7	10	3	-		
groep D	11	62	9	15	38	-	38	11	27	0	0		
spec.	9	54	24	-	19	-	46	17	3	23	-		
totaal	185	69	21	20	26	1	31	9	14	8	0		

Bron: C.B.S. 1963.

	Oppervlakte grasland in ha	Percentage	
		tijdelijk grasland	blijvend grasland
Landbouwers:			
< 5 ha	42	10	90
5-10 ha	467	4	96
10-15 ha	591	2	98
15-20 ha	352	2	98
≥20 ha	373	4	96
totaal	1825	3	97
in Dongen			
in 's-Gravenmoer	852	4	96
in Oosterhout	210	1	99
	763	2	98
Overige telplichtigen:			
tuinders	46	-	100
groep C	73	7	93
groep D	36	1	99
spec.	-	-	-
Alle telplichtigen in het blok	1980	3	97
Exclave:			
landbouwers	202	3	97
tuinders	8	-	100
groep C	49	2	98
groep D	9	-	100
spec.	28	4	96
totaal	296	3	97

Bron: C.B.S. 1963

	Oppervlakte tuinbouw- gewassen in ha	Oppervlakte tuinbouwgewassen in ha					
		in de open grond				onder glas	
		groenten	fruit	klein fruit	overige gewassen	verwarmd	onver- warmd
Tuinders:							
<1 ha	9,44	5,92	0,25	0,40	-	0,25	2,62
1-3 ha	36,34	26,80	3,99	1,69	0,09	0,52	3,25
3-5 ha	45,65	9,82	33,42	1,96	0,10	-	0,35
≥5 ha	74,83	10,28	63,12	0,84	-	0,16	0,43
totaal	166,26	52,82	100,78	4,89	0,19	0,93	6,65
in Dongen							
in 's-Gravenmoer	136,96	37,31	93,76	3,59	0,07	0,40	1,83
in Oosterhout	21,02	9,79	6,92	0,91	0,10	0,30	3,00
	8,28	5,72	0,10	0,39	0,02	0,23	1,82
Overige telplichtigen:							
landbouwers	57,50	17,73	28,72	10,73	-	-	0,32
groep C	15,28	7,57	2,89	2,16	0,63	1,65	0,38
groep D	3,39	0,32	2,11	0,96	-	-	-
spec.	0,70	-	-	-	0,70	-	-
Alle telplichtigen in het blok							
	243,13	78,44	134,50	18,74	1,52	2,58	7,35
Exclave:							
landbouwers	3,68	2,18	0,20	1,30	-	-	-
tuinders	24,38	3,58	18,24	1,96	0,29	0,01	0,30
groep C	1,17	0,04	0,14	0,31	0,65	0,02	0,01
groep D	1,25	0,50	0,30	0,45	-	-	-
spec.	10,39	3,79	4,21	0,33	1,55	0,08	0,43
totaal	40,87	10,09	23,09	4,35	2,49	0,11	0,74

Bron: C.B.S. 1963.

	Aantal bedrijven	Aantal melkkoeien per		Per 100 melkkoeien		Bedrijven met mestkalveren		Bedrijven met overig mestvee	
		100 ha cultuur- grond	100 ha gras- land	aantal kalveren	aantal pinken	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedr.	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedr.
Landbouwers:									
< 5 ha	19	135	238	36	54	4	3,8	5	2,4
5-10 ha	96	120	199	47	54	13	4,1	28	2,1
10-15 ha	77	111	176	48	61	6	2,1	33	5,2
15-20 ha	33	99	157	42	59	1	3,0	17	5,1
≥20 ha	25	81	139	55	81	1	2,0	16	5,6
totaal	250	105	172	47	62	25	3,4	99	4,3
in Dongen	136	110	184	45	56	19	3,8	49	4,0
in 's-Gravenmoer	23	103	130	47	63	1	1,0	14	5,2
in Oosterhout	91	100	170	50	68	5	2,6	36	4,3
Overige telplichtigen:									
tuinders	61	19	91	55	52	-	-	3	2,0
groep C	75	92	151	38	55	7	6,1	13	4,1
groep D	33	38	56	75	50	-	-	4	4,0
spec.	5	200	.1)	-	-	1	1,0	-	-
Alle telplichtigen in het blok 424									
	98	167	47	61	33	3,9	119	4,2	
Exclave:									
landbouwers	30	103	171	45	61	8	1,8	9	4,4
tuinders	6	27	113	56	44	-	-	1	3,0
groep C	38	60	100	55	55	4	11,5	6	7,1
groep D	15	-	-	-	-	-	-	1	4,0
spec.	8	75	129	53	61	-	-	2	3,5
totaal	97	85	149	47	60	12	5,0	19	5,1

1) Geen grasland in gebruik.

Bron: C.B.S. 1963

MELKKOEIEN

	Aantal bedrijven								Gemiddeld aantal melkkoei- en per bedrijf met koeien	
	totaal	met melkkoeien								met melk- koeien
		geen	met							
			1-2	3-5	6-9	10-14	15-19	≥ 20		
Landbouwers:										
< 5 ha	19	-	2	8	9	-	-	-	19	5,3
5-10 ha	96	5	1	7	28	47	8	-	91	10,2
10-15 ha	77	1	-	-	6	41	23	6	76	13,6
15-20 ha	33	1	-	-	1	6	15	10	32	17,2
≥20 ha	25	-	-	-	2	-	12	11	25	20,7
totaal	250	7	3	15	46	94	58	27	243	12,9
in Dongen	136	6	2	12	28	49	26	13	130	12,1
in 's-Gravenmoer	23	1	-	2	6	8	4	2	22	12,4
in Oosterhout	91	-	1	1	12	37	28	12	91	14,2
Overige telplichtigen:										
tuinders	61	52	1	5	3	-	-	-	9	4,7
groep C	75	50	8	10	5	1	1	-	25	4,4
groep D	33	27	3	2	1	-	-	-	6	3,3
spec-	5	4	1	-	-	-	-	-	1	2,0
Alle telplichtigen in het blok	424	140	16	32	55	95	59	27	284	11,7
Exclave:										
landbouwers	30	1	-	4	5	11	7	2	29	11,9
tuinders	6	5	-	-	1	-	-	-	1	9,0
groep C	38	26	6	2	3	1	-	-	12	4,1
groep D	15	15	-	-	-	-	-	-	-	.
spec.	8	5	-	-	1	1	1	-	3	12,0
totaal	97	52	6	6	10	13	8	2	45	9,8

Bron: C.B.S. 1963.

MELKPRODUCTIE

	1958	1959	1960	1961	1962
Aantal gecontroleerde koeien:					
Dongen	531	725	747	754	804
Klein Dongen	506	567	565	548	558
Noordbrabant	63786	67998	69930	72535	79251
Gemiddelde opbrengst in kg:					
Dongen	4507	4635	4542	4484	4413
Klein Dongen	4622	4771	4719	4603	4587
Noordbrabant	4347	4378	4279	4334	4342
Gemiddelde vetgehalte in %:					
Dongen	3,64	3,72	3,68	3,72	3,74
Klein Dongen	3,69	3,72	3,67	3,72	3,74
Noordbrabant	3,64	3,67	3,65	3,67	3,71

Bron: Jaarverslagen Centrale Melkcontroledienst.

	Aantal bedrijven								Gemid- deld aantal mestvar- kens per mest- bedrijf met mest- varkens	
	totaal	met ..... mestvarkens								
		geen	1-9	10-19	20-29	30-49	50-99	≥ 100		
Landbouwers:										
< 5 ha	19	6	6	4	1	1	1	-	13	15,6
5-10 ha	96	51	11	9	7	9	5	4	45	31,9
10-15 ha	77	32	19	11	1	7	6	1	45	23,9
15-20 ha	33	22	5	2	1	1	2	-	11	22,4
≥20 ha	25	16	7	2	-	-	-	-	9	6,2
totaal	250	127	48	28	10	18	14	5	123	24,5
in Dongen	136	59	28	15	7	13	9	5	77	29,9
in 's-Gravenmoer	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-
in Oosterhout	91	45	20	13	3	5	5	-	46	15,4
Overige telplichtigen:										
tuinders	61	51	1	4	2	2	1	-	10	23,9
groep C	75	43	13	9	4	4	1	1	32	19,0
groep D	33	27	4	1	-	1	-	-	6	12,8
spec.	5	3	-	-	-	-	1	1	2	102,5
Alle telplichtigen in het blok	424	251	66	42	16	25	17	7	173	24,0
Exclave:										
landbouwers	30	14	5	4	4	3	-	-	16	17,8
tuinders	6	5	-	1	-	-	-	-	1	10,0
groep C	38	21	7	3	2	4	1	-	17	17,7
groep D	15	10	3	-	1	1	-	-	5	14,9
spec.	8	2	2	-	1	-	1	2	6	76,0
totaal	97	52	17	8	8	8	2	2	45	25,0

Bron: C.B.S. 1963.

	Aantal bedrijven					Gemiddeld aantal fokzeugen per bedr. met fokzeugen	
	totaal	met ..... fokzeugen					
		geen	1-4	5-9	10-19		≥20
Landbouwers:							
< 5 ha	19	10	3	5	1	9	5,8
5-10 ha	96	70	10	9	5	26	8,2
10-15 ha	77	55	11	5	3	22	9,0
15-20 ha	33	23	8	2	-	10	3,4
≥20 ha	25	20	3	2	-	5	4,4
totaal	250	178	35	23	9	72	7,2
in Dongen	136	95	21	14	3	41	7,0
in 's-Gravenmoer	23	22	1	-	-	1	2,0
in Oosterhout	91	61	13	9	6	30	7,6
overige telplichtigen:							
tuinders	61	35	2	-	2	6	16,2
groep C	75	60	10	3	2	15	4,6
groep D	33	31	2	-	-	2	2,0
spec.	5	4	-	1	-	1	6,0
Alle telplichtigen in het blok	424	328	49	27	13	96	7,3
Exclave:							
landbouwers	30	18	6	5	1	12	5,8
tuinders	6	5	-	1	-	1	5,0
groep C	38	33	4	1	-	5	2,6
groep D	15	15	-	-	-	-	-
spec.	8	7	-	1	-	1	7,0
totaal	97	78	10	8	1	19	5,0

Bron: C.B.S. 1963.

KIPPEN

	Aantal bedrijven						Gemiddeld aantal kippen per be- drijf met kippen
	totaal	met .....kippen				met kippen	
		geen	1-49	50-99	100-199		
Landbouwers:							
< 5 ha	19	5	8	6	-	-	14
5-10 ha	96	35	41	12	5	3	61
10-15 ha	77	21	36	12	7	1	56
15-20 ha	33	5	21	3	4	-	28
≥20 ha	25	1	17	6	1	-	24
totaal	250	67	123	39	17	4	183
in Dongen	136	42	57	21	12	4	94
in 's-Gravenmoer	23	8	12	2	1	-	15
in Oosterhout	91	17	54	16	4	-	74
Overige telplichtigen:							
tuinders	61	41	12	6	2	-	20
groep C	75	51	20	2	2	-	24
groep D	33	16	13	1	3	-	17
spec.	5	5	-	-	-	-	-
Alle telplichtigen in het blok	424	180	168	48	24	4	244
Exclave:							
landbouwers	30	11	11	5	3	-	19
tuinders	6	5	1	-	-	-	1
groep C	38	21	11	4	1	1	17
groep D	15	10	2	1	1	1	5
spec.	8	2	1	-	2	3	6
totaal	97	49	26	10	7	5	48
							83

Bron: C.B.S.: 1963

MELKMACHINES NAAR HET AANTAL MELKKOEIEN PER BEDRIJF

	Percentage bedrijven 1) met melkmachines	
	op landbouwbedrijven	op alle bedrijven
Aantal melkkoeien per bedrijf:		
1- 9	13	9
5- 9	14	13
10-19	71	71
20-29	88	88
30-39	100	100
40-49	100	100
≥50	-	-
Alle bedrijven met ≥ 7 koeien	65	64
Alle bedrijven in het blok	58	50
waarvan in: Dongen	61	53
's-Gravenmoer	27	19
Oosterhout	60	54
Alle bedrijven in de exclave	52	38

1) Met melkvee.

Bron: C.B.S. 1963.

	Aantal- bedrij- ven		Aantal arbeidskrachten op de teldatum											
			bedrijfshoofden		niew. gezinsleden				vreemde arbeidskr.				totaal	
					mannen		vrouwen		mannen		vrouwen			
1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	1959	1963	
Landbouwers in het blok:														
< 5 ha	19	19	-	-	5	3	8	8	-	-	-	24	22	8
5-10 ha	108	96	3	2	38	31	79	58	4	1	-	151	127	82
10-15 ha	73	77	4	1	46	34	62	45	4	1	1	122	110	67
15-20 ha	36	33	-	2	22	21	32	20	2	2	-	62	55	32
≥20 ha	20	25	1	-	17	19	17	15	9	7	-	47	52	18
totaal	256	250	8	5	128	108	198	146	19	11	1	406	366	207
in Dongen	139	136	5	3	71	53	90	82	7	2	-	217	193	95
in 's-Gravenmoer	25	23	-	-	7	12	13	8	4	2	-	38	33	13
in Oosterhout	92	91	3	2	50	43	95	56	8	7	1	151	140	99
Tuinders in het blok:														
< 1 ha	9	12	-	-	2	2	1	1	-	2	-	11	16	1
1- 3 ha	19	21	1	-	8	9	9	8	3	2	-	29	32	10
3- 5 ha	9	14	-	1	1	2	5	10	2	2	-	14	19	5
≥ 5 ha	13	14	-	1	11	9	8	8	3	1	-	27	24	8
totaal	50	61	1	2	22	22	23	27	8	7	-	81	91	24
in Dongen	30	36	1	2	17	17	16	22	4	2	-	50	53	17
in 's-Gravenmoer	13	16	-	-	2	2	2	2	3	5	-	20	25	2
in Oosterhout	7	9	-	-	3	3	5	3	1	-	-	11	13	5

Bron: C.B.S. 1959 en 1963.

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied reeds verschenen of verschijnen binnenkort

Verslag No. 2	Reutum-Ageleresch. Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in Twenthe, november 1962.
Verslag No. 7	Veghel-Erp. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied, december 1962.
Verslag No. 11	Delt-Oude Weer. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het Groninger Hogeland, februari 1963.
Verslag No. 17	Heiligenbergerbeek. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het Utrechtse zandgebied, april 1963.
Verslag No. 18	De Haagse Beemden. Sociaal-economisch onderzoek in een ruilverkavelingsgebied in de Baronie van Breda, mei 1963.
Verslag No. 19	Ursem. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in Westfriesland, mei 1963.
Verslag No. 20	Noord-Beveland. Sociaal-economische schets van het voormalige eiland, mei 1963.
Verslag No. 24	Het Goostmerambacht. Een onderzoek naar enkele sociaal-economische vraagstukken verband houdend met de voorbereiding van de ruilverkaveling, juni 1963.
Verslag No. 36	Dantumadeel. Aanvullende sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in de Friese Wouden, oktober 1963.
Verslag No. 39	Hattem-Wezep. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied op de Noordelijke Veluwe, oktober 1963.
Verslag No. 45	Beneden-Donge. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Dongen en 's-Gravenmoer, oktober 1963.

VOLLEDIGE LIJST VAN ACTUELE L.E.I.-PUBLIKATIES
OP AANVRAAG GRATIS VERKRIJGBAAR

